

Warszawa, 27 kwietnia 2009 roku

INFORMACJA
na temat sytuacji gospodarczej oraz działań rządowych w związku z kryzysem
finansowym w wybranych krajach

Spis treści

Stany Zjednoczone	2
Chiny	2
Niemcy	3
Rosja.....	5
Ukraina	6
Słowacja	7
Węgry	7
Zjednoczone Emiraty Arabskie	9
Turecja	10
Austria	11
Portugalia	12
Hiszpania.....	13
Szwecja.....	15
Dania	18
Finlandia.....	20
Łotwa.....	22
Macedonia	22
Grecja	23
Francja.....	28
Kuba	29
Izrael.....	29
Holandia	30

Stany Zjednoczone

Według danych opublikowanych w dniu 15 kwietnia 2009 roku przez amerykański Departament Pracy w marcu 2009 roku w Stanach Zjednoczonych zanotowano deflację na poziomie 0,4 % (w ujęciu rocznym). Jest to pierwsza deflacja w USA od sierpnia 1955 roku, potwierdzająca fazę głębokiej recesji w jakiej znajduje się gospodarka amerykańska. Przed miesiącem inflacja wyniosła 0,2 %. W marcu, w porównaniu do lutego 2009, ceny detaliczne spadły o 0,1 %. Deflacja była spowodowana w głównej mierze spadkiem cen energii o 3 % (po okresie wzrostu w ubiegłym miesiącu o 3,3 %). Inflacja bazowa (bez uwzględnienia podatnych na wahania cen energii i żywności) w USA kształtowała się w marcu br. (w ujęciu rocznym) na poziomie 1,8 %.

Departament Skarbu przedłożył Kongresowi 15 kwietnia br. półroczny raport na temat polityki walutowej głównych partnerów handlowych Stanów Zjednoczonych. Potwierdza on, iż w drugiej połowie 2008 roku żadne z badanych państw nie wykorzystywało dla celów uzyskania przewagi konkurencyjnej lub z innych powodów sterowania kursem własnej waluty. USA podtrzymują pogląd, iż waluta chińska jest niedoszacowana. Potwierdzają jednakże, iż Pekin podejmuje w ostatnim czasie kroki w kierunku zwiększenia elastyczności kursu wymiany własnej waluty. Wyrazem takiego działania może być aprecjacja renminbi między wrześniem 2008 a lutym 2009 roku o 16,6 % (podczas gdy waluty większości gospodarek wschodzących podlegały deprecjacji), zmniejszenie dynamiki akumulacji rezerw walutowych oraz implementację przez Chiny drugiego co do wielkości (po Stanach Zjednoczonych) pakietu stymulującego.

Sekretarz Skarbu T. Geithner przedstawił w dniu 21 kwietnia br. Panelowi Kongresu USA ds. Nadzoru informację na temat podjętych przez administrację działań w kierunku neutralizacji kryzysu gospodarczego. Potwierdził, iż rynek amerykański odczuwa pierwsze symptomy odwrócenia negatywnego trendu gospodarczego. Wskazuje na to między innymi sytuacja na rynku międzybankowym, gdzie LIBOR-OIS spread (miara niechęci amerykańskich banków do pożyczania pieniędzy) spadł do 90 pkt. bazowych (z poziomu 365 pkt. w październiku 2008 roku). Administracja USA zapowiedziała dalsze działania w kierunku zwiększenia podaży pieniądza na rynku oraz powstrzymania recesji i deflacji.

Departament Skarbu poinformował, iż 28 kwietnia br. rozpoczną się negocjacje między USA a Szwajcarią dotyczące zmian w umowie dwustronnej w zakresie podatków dochodowych (weszła w życie w 1996 roku). Modyfikacja porozumienia jest związana z podjętymi na szczycie G-20 w Londynie zobowiązaniami do ograniczania/likwidacji informacji podatkowych i wynika z postanowień konwencji OECD w przedmiotowym zakresie.

Chiny

Narodowe Biuro Statystyczne podało do wiadomości dane makroekonomiczne na koniec pierwszego kwartału 2009 roku. Wzrost PKB wyniósł 6,1%. Jest to o 0,7 pkt. proc. mniej niż na koniec IV kwartału 2008 roku. Produkcja przemysłowa wzrosła o 5,1%. Odnotowano 15,9% wzrost sprzedaży detalicznej. Wartość obrotów handlu zagranicznego na koniec I kwartału wyniosła 428,7 mld USD (spadek o 24,9%). Eksport z Chin wyniósł 245,5 mld USD (spadek o 19,7%), natomiast import do Chin 183,2 mld USD (spadek o 30,9%).

W kwietniu 2009 roku Ministerstwo Handlu ChRL (MOFCOM) wydało komunikat o preferowanych kierunkach inwestycji zagranicznych chińskich przedsiębiorstw. Wśród 20 wymienionych państw znajduje się Polska. Ministerstwo złagodziło zasady zatwierdzania chińskich inwestycji zagranicznych upraszczając procedury przygotowawcze. Między innymi ustalono, że zatwierdzanie projektów poza granicami Chin o wartości do 100 mln USD nie będzie wymagać zgody urzędów centralnych w Pekinie, a dokonywane będzie jedynie na szczeblu prowincji. Jest to działanie wpisujące się w program pomocy chińskim

przedsiębiorstwom w realizacji strategii „go global”. Szacuje się, że łączna wartość chińskich inwestycji zagranicznych na koniec 2008 roku osiągnęła poziom 41 mld USD. Wydaje się, że ułatwienia proceduralne ze strony agencji rządowych nie przekładają się jednak na wzrost aktywności chińskich przedsiębiorstw za granicą. Według najnowszej ankiety przeprowadzonej przez Chińską Radę Promocji Rozwoju Współpracy Gospodarczej aż 85% chińskich przedsiębiorstw zostało dotkniętych kryzysem w znacznym stopniu, a jedynie 15% zamierza rozwijać plany ekspansji zagranicznej.

MOFCOM poinformowało również o wprowadzeniu dalszych usprawnień w stosunku do lokowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Chinach. Celem władz jest ukierunkowanie BIZ na tereny Chin środkowych i zachodnich. Marzec 2009 roku był szóstym z kolei miesiącem, kiedy odnotowano spadek napływu inwestycji do Chin. Szacuje się, że ich wartość wyniosła 8,4 mld USD, co oznacza obniżenie o 9,5%. Jest to znaczące osłabienie trendu spadkowego, wobec zmniejszenia BIZ o 15,8% w lutym i o 32,7% w styczniu 2009 roku.

W opinii władz można wstępnie mówić o stabilizacji sytuacji gospodarczej i możliwości osiągnięcia wzrostu w drugiej połowie 2009 roku. Sugeruje się, że gospodarka chińska zaczyna wykazywać symptomy ożywienia w dużej mierze dzięki działaniu pakietu stymulującego (o wartości ok. 586 mld USD, uchwalonego w listopadzie 2008 roku). W opinii chińskich ekspertów wzrost PKB Chin na koniec II kwartału 2009 roku może wynieść 7%, a na koniec 2009 roku - 8,3%.

Niemcy

Niemiecka gospodarka znajduje się aktualnie w najgłębszej recesji od powstania RFN. Sytuacja na rynkach międzynarodowych ulega dalszemu pogorszeniu. Organizacje międzynarodowe skorygowały do niższego poziomu swoje prognozy dotyczące rozwoju gospodarki i handlu światowego. Również główne niemieckie instytuty zajmujące się badaniem koniunktury gospodarczej ogłosiły nową prognozę spadku PKB, który ma wynieść 6% w 2009 roku. Według aktualnie dostępnych danych niemiecki eksport załamał się w pierwszym kwartale. Kurczący się eksport wpływa negatywnie również na rynek wewnętrzny, a szczególnie aktywność inwestycyjną przedsiębiorców. Z tego powodu drastycznie spadła również produkcja przemysłowa. Recesja jest także odczuwana w sektorze usług. Skutki osłabiającej się koniunktury są coraz bardziej widoczne na rynku pracy, aczkolwiek aktywne korzystanie z dopłat budżetowych za skrócony czas pracy łagodzi na razie jej negatywne skutki.

Nie ma jeszcze widocznych oznak dających nadzieję na poprawę sytuacji gospodarczej, co wpływa szczególnie na pogorszenie nastrojów przedsiębiorców. Do tego dochodzi ryzyko płynące z ciągle nierozwiązanych problemów rynków finansowych. Oczekuje się na pozytywne impulsy ze strony ekspansywnej polityki pieniężnej banków centralnych krajów dotkniętych kryzysem i efekty rozmaitych szeroko zakrojonych przedsięwzięć fiskalnych. W RFN można już odczuć pierwsze efekty działania pakietów koniunkturalnych, które powinny wspierać w ciągu tego roku zarówno prywatną konsumpcję, jak i branżę budowlaną.

Tendencja spadkowa jest najbardziej odczuwalna w sektorze produkcyjnym. Spadek produkcji po wyeliminowaniu wahań cenowych i sezonowych wyniósł 2,9%, po -6,1% w styczniu. Spadek produkcji 3,3% (wobec -7% w styczniu 2009 roku) zauważalny jest szczególnie w przemyśle.

Produkcja w branży budowlanej rozwija się w miarę stabilnie i wykazała wzrost o 1,9%, po tym, jak w styczniu spadła o 7,5%. W porównaniach trzymiesięcznych, można było jeszcze odnotować wzrost o 1,2%. Jednak poziomy roku poprzedniego zostały tutaj znacznie przekroczone. Analizując aktualną liczbę zleceń można stwierdzić, że poziom produkcji

w nadchodzących miesiącach znacznie spadnie. Choć w branży budowlanej liczba nowych zleceń wzrosła w styczniu ponownie o 3,8%, to prognozy są negatywne. Można jednak oczekiwać pewnego ożywienia w następnych miesiącach, wywołanego przez pakiety koniunkturalne dotyczące zleceń płynących dla sektora budownictwa z sektora publicznego.

Konsumpcja prywatna wykazuje nieco inne tendencje. Wprawdzie obroty w handlu detalicznym (wyłączając handel zagraniczny) spadły w lutym 2009 o 0,2%, po spadku w styczniu o 0,9%, ale w tymże miesiącu o 11,8% wzrosła wielkość obrotów w handlu pojazdami mechanicznymi, a liczba zarejestrowanych nowych pojazdów osobowych w lutym i marcu gwałtownie wzrosła. Do wzrostu sprzedaży samochodów osobowych przyczyniła się premia za złomowanie samochodów starych. Wzrost płac ustalanych według zbiorowego układu pracy wspólnie z wyhamowaniem podwyżek cen i przedsięwzięciami koniunkturalnymi wzmocniły siłę nabywczą realnego wynagrodzenia. Jednak pogarszająca się sytuacja na rynku pracy może osłabić działanie tych czynników.

Handel zagraniczny bardzo ucierpiał z powodu sytuacji na rynkach zewnętrznych. Wprawdzie eksport niemieckich towarów w lutym 2009 roku zmniejszył się nadal, ale tylko o 0,7% w stosunku do stycznia br. (po tym jak w styczniu odnotowano załamanie o 7,4 %). Oznacza to mniejsze spowolnienie tempa spadku w porównaniu do poprzednich miesięcy, niż oczekiwali analitycy.

Skutki osłabiającej się koniunktury są coraz bardziej widoczne na rynku pracy. Liczba bezrobotnych w marcu wzrosła o 69 tys. osób. W sumie liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosi 3,586 mln. Po raz pierwszy został przekroczony poziom z roku poprzedniego o 78 tys. osób. Liczba bezrobotnych wzrosła do poziomu 8,6%. Wielkość zatrudnienia spadła w lutym w porównaniu do stycznia o 12 tys. osób. Liczba zatrudnionych szacowana była ostatnio na 39,82 mln. W porównaniu do tego samego okresu roku ubiegłego była ona ciągle jeszcze wyższa o 36 tys. Negatywne skutki dla rynku pracy są łagodzone przez częste korzystanie z instrumentu tzw. wynagrodzenia za skrócony czas pracy. Główne instytuty zajmujące się badaniem koniunktury w RFN oczekują, że stopa bezrobocia wyniesie 8,6% w roku 2009 i 10,8% w 2010.

Obserwuje się również uspokojenie ruchu cen. Roczny indeks wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (inflacja CPI) spadł do +0,5%, najniższego poziomu od dziesięciu lat. Dużą rolę w kształtowaniu się tego wskaźnika odgrywa kształtowanie się cen energii. Inflacja bazowa, czyli wzrost cen bez uwzględniania cen energii i sezonowych artykułów spożywczych, kształtowała się w marcu na poziomie +1,0 %. W przyszłych miesiącach oczekuje się utrzymania tendencji do dalszego powolnego wzrostu indeksu CPI.

Według badania ankietowego, przeprowadzanego regularnie przez *Ifo - Institut für Wirtschaftsforschung* w Monachium klimat dla działalności gospodarczej sektora przemysłowego RFN w kwietniu 2009 roku poprawił się nieznacznie. W odniesieniu do postrzegania rozwoju działalności gospodarczej w najbliższym półroczu sceptycyzm ponownie uległ nieznacznemu osłabieniu.

Główne instytuty zajmujące się badaniem koniunktury gospodarczej nie oczekują poprawy sytuacji gospodarczej przed połową roku 2010. Przewidują, że deficyt sektora finansów publicznych sięgnie -3,7% w roku 2009 i -5,5% w 2010, saldo na rachunku bieżącym bilansu płatniczego spadnie do 61,1 mld EUR w roku 2009 (w porównaniu ze 164,9 mld EUR w roku poprzednim) i do 70,7 mld EUR w 2010. Poziom inflacji CPI prognozowany jest na 0,4% na rok 2009 i na 0% na rok 2010.

Rosja

Według wstępnych szacunków spadek PKB w I kwartale br. osiągnął 9,5% (w oficjalnych założeniach do budżetu na 2009 rok przyjęto spadek w całym roku 2,2%). Uwzględniając pogłębiającą się zapaść rosyjskiej gospodarki Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego (MRG) opracowało nową prognozę założeń makroekonomicznych i nie wyklucza spadku PKB w roku bieżącym o 7,4%, przyjmując w wariancie bazowym, że spadek ten osiągnie 6%. MRG oczekuje również spadku inwestycji o 21,1% (wcześniej 13,8%), a produkcji przemysłowej o 9,1% (7,4%). Dodatkowo saldo obrotów handlu zagranicznego wyniesie 53,6 mld USD, przy spadku importu o 30% (poprzednio zakładano 20%) i cenie ropy 45 USD/bar. (poprzednio 41 USD/bar.).

Założenia makroekonomiczne MRG są wstępnym etapem prac nad budżetem na rok 2010 i lata 2011-2012. Ministerstwo finansów przewiduje zmniejszenie wydatków w budżecie na rok 2010 o 1 bln rubli (o 12%).

Bezrobocie na koniec I kwartału br. osiągnęło 9,5%, przy zakładanym na koniec br. 8,5%.

Według prognozy MFW PKB Rosji spadnie w 2009 roku o 6% (wcześniej prognozowano spadek o 0,7%), a w 2010 wzrośnie o 0,5% (1,3%).

Według CBR podmioty realnego sektora gospodarczego powinny spłacić do końca br. kredyty zaciągnięte w bankach rosyjskich na sumę 5,5 bln rubli (ok. 164 mld USD) oraz kredyty zagraniczne w wysokości 62 mld USD.

Z powodu narastającej skali niespłaconych kredytów narasta niebezpieczeństwo drugiej fali kryzysu systemu bankowego jesienią br. W efekcie może zostać zamkniętych 200 spośród 948 rosyjskich banków. Według CBR skala niespłaconych przeterminowanych kredytów wynosi 3,3%. Według analityków zjawisko to dotyczy 8-15% kredytów. Jesienią może się zwiększyć do 20-30%, co stworzy problemy w funkcjonowaniu nawet 27-29 banków z listy top-30.

Ze względu na rosnącą skalę przeterminowanych kredytów, rząd planuje wycofanie się z dyrektywy, żeby wiodące banki zwiększały co miesiąc o 2% swój portfel kredytowy (o 26-27% w całym roku).

W celu dalszego wsparcia systemu bankowego rząd zapowiedział zmianę dotychczasowego systemu dokapitalizowania banków, tj. przejścia od zasady 1:1 (środki budżetowe : środki prywatne) do zasady 3:1, pod warunkiem jednak, że tak dofinansowywane banki będą udzielały kredytów według stawki nie wyższej niż stawka refinansowa CBR + 3% (teraz jest to 13+3=16).

Od 22 kwietnia br. CBR obniżył stawkę refinansową o 50 pkt. bazowych, tj. do poziomu 12,5%.

Od połowy lutego kontynuowany jest proces umacniania się rubla (ok. 8% w stosunku do dolara i ok. 4,5% do euro). Tendencje te wiążą się z jednej strony ze sprzedażą środków dewizowych przez eksporterów, którym rosyjska waluta niezbędna jest do opłacania podatków (dotyczy to przede wszystkim podatku eksportowego przez firmy sektora paliwowo-surowcowego), z drugiej natomiast ze wzrostem zapotrzebowania na ruble, w związku ze znaczącym ożywieniem transakcji giełdowych (na początku roku obroty dzienne na giełdzie moskiewskiej rzadko przekraczały 30 mld rubli, w ostatnich miesiącach osiągają 40-50 mld rubli)

Rezerwy dewizowe w okresie 3-17 kwietnia br. spadły o 0,2 mld USD, osiągając poziom 384,8 mld USD. Od początku bieżącego roku rezerwy dewizowe zmniejszyły się o 42,3 mld USD (na dzień 1 stycznia 2009 roku wynosiły 427,1 mld USD, a na 1 kwietnia br. 383,9 mld USD).

Ukraina

Minione dwa tygodnie były okresem stabilizacji na rynku walutowym (hrywna nieznacznie zniżkowała, do poziomu ok. 8,1 UAH/USD, z 8-8,02 UAH/USD na początku omawianego okresu). Napływające dane makroekonomiczne rząd coraz częściej interpretuje jako dowód na osiągnięcie kresu spadków i kryzysu. Umiarkowanie pozytywne nastroje umocniły też rezultaty misji Międzynarodowego Funduszu Walutowego w Kijowie. Premier J. Tymoszenko pokusiła się o optymistyczną prognozę, iż Ukraina jeszcze do końca br. zdoła przezwyciężyć kryzys gospodarczy.

Marzec był drugim z kolei miesiącem wzrostu produkcji przemysłowej w porównaniu do poprzedniego miesiąca (o 8,3%). Łącznie za okres styczeń-marzec produkcja przemysłowa spadła jednak o 31,9% w stosunku do I kwartału 2008 roku.

Dług zagraniczny Ukrainy zmniejszył się w I kwartale br. o 2,5 mld USD - do 101 mld USD, w tym dzięki redukcji zadłużenia publicznego i spłacie zobowiązań krótkoterminowych przez banki i podmioty prywatne. Fundusz Emerytalny (ukraiński odpowiednik ZUS) poinformował o deficycie w wysokości 6,6 mld UAH (ok. 850 mln USD) po I kwartale br. (dochody wyniosły 33,4 mld UAH, wydatki - 40 mld UAH). Większe wydatki to między innymi efekt waloryzacji w marcu prawie 200 tys. emerytur. Tranzyt gazu przez Ukrainę zmniejszył się w marcu o 44%, a w okresie styczeń-marzec br. o 50,7% (w porównaniu z analogicznym okresem 2008 roku) - do 17,6 mld m³.

Według wstępnych danych banku centralnego na temat bilansu płatniczego w marcu, deficyt na rachunku obrotów bieżących wyniósł 434 mln USD (w marcu ub. r. - 1,8 mld USD, w lutym br. - 1 mld USD). Wielkość deficytu rachunku obrotów bieżących w marcu i weryfikacja wskaźnika za luty były spowodowane między innymi włączeniem do wartości importu kwoty 1,7 mld USD z tytułu oclenia gazu ziemnego (11 mld m³) z ukraińskich poziomych magazynów, przejętego przez NAK Naftohaz Ukrainy od RosUkrEnergo. Zmniejszenie ujemnego salda rachunku obrotów bieżących w marcu było wynikiem spadku deficytu w towarowych obrotach handlowych do 626 mln USD (w lutym br. - 1 mld USD), dzięki wyższemu przyrostowi eksportu niż importu (18,5% wobec 3%). Wartość eksportu według NBU wzrosła w marcu do 3,3 mld USD (eksport był jednak o 40,9% niższy niż w analogicznym miesiącu ub.r.). Wartość importu wzrosła w marcu do 3,9 mld USD (spadek o 48,7% w stosunku do marca 2008 roku). Deficyt rachunku obrotów bieżących w całym I kwartale br. spadł do 882 mln USD, wobec 3,7 mld USD rok wcześniej, deficyt w handlu towarowym: do -1,4 mld USD wobec - 4,7 mld USD przed rokiem. Obroty towarowe w I kwartale zmalały niemal dwukrotnie w porównaniu z analogicznym okresem 2008 roku, do 18,4 mld USD; wartość eksportu wyniosła 8,5 mld USD (-39,2%), importu 9,9 mld USD (-46,9%). Deficyt rachunku finansowego wyniósł w marcu 855 mln USD. Miesięczna wielkość napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych pozostaje na niskim poziomie - 289 mln USD w marcu (249 mln USD w lutym).

W wyniku prowadzonych interwencji NBU w celu pokrycia deficytu skonsolidowanego bilansu płatniczego poziom rezerw walutowych obniżył się do 25,4 mld USD, z 26,5 mld USD na koniec lutego.

17 kwietnia podpisaniem nowego memorandum z władzami Ukrainy zakończyła się misja MFV. Jej szefowa poinformowała o planowanej pozytywnej rekomendacji dla Rady Dyrektorów MFV w sprawie wznowienia finansowania dla Ukrainy w ramach przyznanego jesienią ub. r. kredytu *stand-by* w wysokości ok. 16,4 mld USD. MFV złagodził wymagania wobec Ukrainy godząc się na 4% deficyt budżetowy. W związku z nieuchwaleniem przez Radę Najwyższą wszystkich ustaw wymaganych przez MFV jako warunek wznowienia współpracy, 17 kwietnia rząd przyjął brakujące rozwiązania w formie własnego pakietu rozporządzeń tzw. pakietu antykryzysowego. Ukraina liczy na wypłacenie w maju 2,8 mld USD środków w ramach kolejnej transzy kredytu *stand-by*.

Słowacja

W ślad za prognozą Narodowego Banku Słowacji, według której spadek PKB w 2009 roku wyniesie 2,4% PKB, również Międzynarodowy Fundusz Walutowy przewiduje spadek w wysokości 2,1%. Autorzy prognozy stwierdzają, że przewidywany przez nich spadek PKB na Słowacji wynika z recesji w strefie euro i ze słabego popytu zagranicznego. Jednocześnie MFW przewiduje, że w 2009 roku inflacja na Słowacji wyniesie 1,7%, a stopa bezrobocia 11,5%. Natomiast w 2010 roku wzrost gospodarczy Słowacji ma wynieść 2%. W bieżącym tygodniu Komisja Europejska dokonała kolejnej oceny wprowadzenia na Słowacji euro. Podobnie jak w przypadku poprzednich ocen raport Komisji stwierdza, że to skomplikowane przedsięwzięcie przebiegło w sposób płynny bez jakichkolwiek istotnych problemów, a cała operacja wprowadzenia i stosowania euro jako środka płatniczego, spotyka się z dobrym przyjęciem ze strony społeczeństwa. Raport podkreśla dobre przygotowanie organizacyjne Słowacji do przejścia na euro i umiejętne wykorzystanie doświadczeń krajów, które wcześniej przyjęły wspólną walutę UE.

Spowolnienie gospodarcze powoduje spadek popytu, co z kolei jest jedną z przyczyn spadku inflacji, która na koniec marca br. wyniosła 2,6%. Starając się, przynajmniej częściowo, zapobiec dokonywaniu przez Słowaków zakupów za granicą, zarówno sieci hurtowe, jak i detaliczne działające na Słowacji obniżają ceny oferowanych wyrobów, aby przyciągnąć Słowaków do swoich placówek handlowych. Przeprowadzone w dwóch pierwszych miesiącach br. badania firmy *PricewaterhouseCoopers* wskazują, że Słowacja należy do krajów o wysokiej stopie zwrotu zainwestowanego kapitału i wysokim bezpieczeństwie inwestycji. W powyższych badaniach zajęła pierwsze miejsce w kategorii usług, a szóste w kategorii wyrobów oraz znalazła się wśród krajów, które są konkurencyjne głównie w odniesieniu do inwestycji długookresowych. Tymczasem w I kwartale br. tylko dwie firmy zagraniczne dokonały bezpośrednich inwestycji na Słowacji, przy czym łączna ich kwota wyniosła zaledwie 7,8 mln EUR (firma *Kazmas* stworzyła 150 miejsc pracy a *Beocare* - 70). W I kwartale 2008 roku inwestycji na Słowacji dokonało 8 firm zagranicznych na łączną kwotę 103 mln EUR. Ministerstwo Gospodarki twierdzi jednak, że powyższy bardzo słaby wynik nie jest miarodajny. Trzeba poczekać od 3 do 6 miesięcy, a więc do czasu kiedy gospodarka Słowacji zacznie wykazywać tendencje wzrostowe, bowiem dopiero wtedy firmy zagraniczne nabiorą przekonania, że warunki inwestowania uległy poprawie, a to powinno ich zachęcić do zaangażowania inwestycyjnego na Słowacji w dużo większym stopniu niż w I kwartale br.

Węgry

Nowy rząd pod przewodnictwem G. Bajnaiego przedstawił najważniejsze założenia swojego programu, nazywanego programem antykryzysowym.

Trzy podstawowe filary programu to:

1. Zmniejszenie wydatków.
2. Zwiększenie wpływów.
3. Zwiększenie (przywrócenie) zaufania.

Przewidywane działania mają na celu przywrócenie równowagi, a w dłuższej perspektywie stabilizacji.

1. Państwo, budżet:

- sektor publiczny: zamrożenie płac na 2 lata (dotyczy to zamrożenia kwot na płace, ich podział w ramach instytucji pozostaje elastyczny),
- wyrównanie płac za II półrocze 2009 roku podlegać będzie analizie,
- likwidacja 13. pensji; w przyszłości uzależnienie dodatkowych wynagrodzeń od wzrostu PKB,

- analiza systemu samorządowego pod kątem jego efektywności, zmniejszenia wydatków, systemu podatków lokalnych, wsparcia do transportu publicznego itp. Na przestrzeni 2 lat oczekuje się oszczędności na poziomie ok. 100 mld forintów.

2. System emerytalny:

- odroczenie na dłuższy okres korekty emerytur od 2010 roku; przesunięcie w czasie korekty emerytur za 2009 rok,
- likwidacja 13. emerytury za 2009 rok (jej drugiej raty), całkowita likwidacja 13. emerytury od 2010 roku, ewentualne wprowadzenie systemu kompensacji emerytur na bazie wzrostu PKB,
- podniesienie wieku emerytalnego do 65. roku życia (do 2012 roku).

3. System socjalny:

- obniżenie zasiłku chorobowego z 70 do 60%,
- zamrożenie zasiłków rodzinnych na 2 lata,
- ograniczenie okresu wypłaty zasiłków macierzyńskiego/wychowawczego do 2 lat (systematyczny proces do 2012 roku; równoległe ma powstać więcej żłobków i przedszkoli, które będą w stanie przyjąć dzieci powracających do pracy matek),
- cięcia dotyczące systemu wsparcia zakupu mieszkań (dla nowych wniosków),
- systematyczne wycofanie dopłat do cen gazu i energii cieplnej w okresie 2 lat.

4. Inne:

- przegląd i zmiany w systemie wsparcia transportu publicznego,
- zmiany w finansowaniu mediów publicznych,
- zmniejszenie dopłat w rolnictwie (top-up).

Nowy rząd zamierza także wprowadzić zmiany w systemie podatkowym. O 5% zmniejszone będą składki na fundusz pracy w odniesieniu do płac nie przekraczających dwukrotnej płacy minimalnej (węgierski system podatkowy postrzegany jest jako skrajnie solidarnościowy; wysokość obciążeń płacowych - podatki i potrącenia okołopłacowe razem - w 2007 roku wynosiła 54%). W ramach podatku od osób fizycznych, już w 2009 roku podniesiona zostanie kwota wolna od podatku z 1,7 mln HUF na 1,9 mln HUF.

Stawka podatku VAT wzrośnie do 25% (dotychczas 20%), a równoległe, na okres przejściowy (1-2 lata) zostanie wprowadzona stawka pośrednia (18%) na podstawowe produkty spożywcze (chleb, mleko).

Dalsze zmiany podatkowe od 2010 roku poprzedzą analizy i konsultacje. Planowane jest zmniejszenie składek w odniesieniu do wszystkich dochodów, ubruktowanie płac i wprowadzenie niższych stawek (15-17% i 33%). Według szacunków rządu 90% podatników rozliczałoby się z fiskusem na podstawie niższej stawki podatkowej.

Z kolei rząd zapowiada walkę z szarą strefą i nadużyciami.

W planach jest wprowadzenie podatku od nieruchomości.

Przewiduje się wprowadzenie uproszczeń w podatku od firm (wynosić on będzie 19%), ograniczenie ulg i zniesienie podatku dodatkowego (4%).

Program rządu zakłada recesję w 2009 roku na poziomie 5,5-6%, a w 2010 - 0,5%. Według prognoz rządowych poprawa równowagi budżetowej przyniesie w 2012 roku wzrost PKB o 4%, od połowy 2010 zacznie maleć zadłużenie, powróci zaufanie, ustabilizuje się forint, a gospodarka powróci na drogę rozwoju. Zapowiedziane kroki mają też przybliżyć Węgry do spełnienia kryteriów z Maastricht i tym samym przybliżyć termin wprowadzenia euro.

Rząd podejmie też działania na rzecz pobudzenia banków do zwiększenia portfolio kredytowych. Chce wspomóc obywateli, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji w związku

z kredytami w obcych walutach i nie mogą ich spłacać z uwagi np. na utratę miejsca pracy, będącą skutkiem kryzysu. Nadzór finansowy ma mieć zwiększone uprawnienia.

Rząd zamierza przedłożyć propozycje aktów legislacyjnych jak najszybciej.

Szef kancelarii premiera, C. Molnár poinformował, że głównym zadaniem urzędu będzie koordynacja strategii rządu, w tym głównie działań antykryzysowych. Wsparciem dla niego będzie Antykryzysowe Biuro Programowe, którym kierować będzie podsekretarz stanu D. Hegedüs.

Rząd przewiduje przedstawienie ponad 20 projektów nowelizacji, w związku z tym kancelaria wystąpi o przedłużenie pracy parlamentu do końca czerwca.

Zgodnie z zapowiedzią nowego szefa Kancelarii wynagrodzenie nowych ministrów i sekretarzy stanu będzie o 15% niższe. Wniosek w tej sprawie trafi pod obrady parlamentu już 27 kwietnia br. Obniżone zostaną diety delegacji zagranicznych ministrów i sekretarzy stanu.

Druga połowa kwietnia na giełdzie budapeszteńskiej (BET) rozpoczęła się spadkami, ale 17 kwietnia br. indeks BUX wzmacnił się na przestrzeni tygodnia o 0,15% (12.702,50 pkt). Był to piąty już z kolei tydzień wzrostów na BET (najniższy w tym roku poziom odnotowano 12 marca - 9.461 pkt). Oznacza to wzmocnienie w stosunku do końca 2008 roku o 3,77%. Kolejny tydzień zamknął się spadkiem o 1,73% (12.483,26 pkt); w stosunku do końca 2008 roku stanowi wzrost o 1,97%.

20 kwietnia br. Rada Monetarna utrzymała stopy procentowe MNB na poprzednim poziomie (9,5%). Rynki finansowe wyczekiwały konkretów programu antykryzysowego nowego rządu. W omawianym okresie węgierska waluta pozostawała na poziomie bliskim 300 HUF/EUR. Forint zareagował niewielkim spadkiem na informacje o przyznaniu Polsce przez MFW linii kredytowej (FCL) w wysokości 20,5 mld USD.

Zjednoczone Emiraty Arabskie

Według raportu Międzynarodowego Funduszu Walutowego w tym roku gospodarka ZEA może odnotować wzrost na poziomie 3,3%. Raport MFW podaje, iż spodziewane na lata 2010-2013 ożywienie gospodarki może podnieść stopę wzrostu do 5%. Prognoza ta jest zatem niższa od zeszłorocznej (7,4%). Przewiduje się, iż inflacja wyhamuje do 6,7%, z szacowanego na 12,7% wskaźnika z roku ubiegłego.

Dr N. Al Saidi, główny ekonomista *Dubai International Financial Centre (DIFC)* powiedział, że prognoza wzrostu według MFW jest zgodna z przewidywaniami DIFC, które szacują wzrost PKB pomiędzy 2,5 i 3,5%.

Raport stwierdza, iż światowe osłabienie gospodarcze zredukuje popyt w sektorze turystycznym, handlu i usługach finansowych w ZEA, podczas gdy niższe ceny ropy mogą spowodować ograniczenie wydatków państwowych. Przewiduje się spadek tempa wzrostu w sektorze nienaftowym, natomiast presja inflacyjna powinna słabnąć.

IMF wskazał, że system bankowy ZEA wydaje się dysponować stosownym kapitałem i wykazuje rentowność, ale ryzyko przyszłego pogorszenia jakości aktywów wzrosło. Stopień wypłacalności banków wynosił w połowie 2008 roku 13,3%, a więc więcej niż wymagane przepisami 10%, lecz było to mniejsze niż w roku 2007.

Według MFW imigracja do ZEA także ulegnie osłabieniu wraz ze spadkiem tempa wzrostu. Produkcja ropy naftowej ma stopniowo rosnąć do około 3,39 mln baryłek dziennie do 2013 roku, a ceny ropy mają stopniowo wzrastać do około 86 USD za baryłkę.

MFW z zadowoleniem przyjął plan ZEA, by wnieść poprawki do prawa bankowego, celem wzmocnienia roli banku centralnego w jego funkcji nadzorującej i regulującej oraz zamiary przeprowadzenia gruntownego przeglądu bilansów banków wraz z ich pozycjami pozabilansowymi.

MFW poparł także plan wprowadzenia podatku od wartości dodanej w ciągu najbliższych 2-3 lat, co miałyby spowodować, że budżet będzie mniej narażony na wahania cen ropy. Fundusz uznał także, iż utrzymywanie sztywnego kursu dewizowego dirhama w stosunku do dolara jest właściwy, gdyż zapewnia stabilność w przypadku ewentualnych burzliwych warunków kierowania gospodarką w przyszłości.

Zdaniem ministra gospodarki, Sultana Bin Saeda Al Mansouriego, najgorszy okres gospodarka Emiratów ma już za sobą, a kroki przedsięwzięte przez rząd, by stworzyć poczucie stabilności, dały pozytywne rezultaty. Tym samym potwierdził on słowa Nassera Bin Hassana Al Shaikha, dyrektora Departamentu Finansowego Dubaju, który poinformował, że emirat Dubaju zaczął już rozdysponowywać 10 mld USD przeznaczone na zwalczanie skutków kryzysu ekonomicznego.

Al Mansouri stwierdził, że strategią ZEA jest wspieranie gospodarki przez duże inwestycje w przemyśle przetwórczym, by zwiększyć jego udział w PKB i zredukować uzależnienie kraju od dochodów z ropy naftowej. Dodał także, że udział gałęzi nienaftowych w PKB zwiększył się do 27% a inwestycje związane z tym sektorem przekroczyły 77 mld AED (21 mld USD). Minister podkreślił, że rząd monitoruje płynność w sektorze bankowym i rozmiary dostępnego kapitału, jako część „drugiej fazy” w walce z kryzysem. Należy ocenić osiągnięte w pierwszym kwartale 2009 roku wyniki w bankowości, handlu i gospodarce. Komisja rządowa zbiera się co tydzień by monitorować płynność finansową i inne zjawiska w gospodarce.

We wrześniu 2008 roku bank centralny udostępnił bankom 50 mld AED (13,6 mld USD) w celu poprawienia ich płynności. W październiku udzielił gwarancji dla depozytów w bankach lokalnych i większości zagranicznych oświadczając, że przekaze następne 70 mld AED (19 mld USD) systemowi bankowemu dla zwiększenia płynności.

W celu zrównoważenia skutków kryzysu gospodarczego bank centralny wykupił w lutym br. rządowe obligacje Dubaju wartości 10 mld USD, umożliwiając emiratowi utworzenie funduszu dla firm państwowych zmagających się z zadłużeniem i zobowiązaniami finansowymi.

Także w lutym emirat Abu Zabi zaoferował 16 mld AED (4,35 mld USD) pięciu swoim bankom w celu zwiększenia płynności.

Turcja

13 kwietnia br. wicepremier i minister stanu ds. ekonomicznych N. Ekren, minister finansów K. Unakitan oraz minister gospodarki M. Şimşek ogłosili nowy 3-letni program gospodarczy, który stanowi równocześnie „Przedakcesyjny Program Gospodarczy”. Minister N. Erken poinformował, że niniejszy dokument zostanie przesłany do parlamentu, a zawarte w nim zapisy mają zostać zrealizowane do końca 2011 roku.

W nowym programie przedakcesyjnym prognozy makroekonomiczne zostały zrewidowane. Zgodnie z nimi, w roku bieżącym gospodarka turecka zmniejszy się o 3,6%, by następnie wzrosnąć w 2010 roku o 3,3%, a w 2011 o 4,5%. W roku 2009 deficyt obrotów bieżących ma wynieść 11 mld USD, w 2010 - 18,6 mld USD, a w 2011 - 26,4 mld USD. Deficyt budżetowy w relacji do PKB w tym roku ma wynieść 4,6%, a w 2010 i 2011 odpowiednio 3,2% i 2,8%. Relacja długu publicznego do PKB ma wynieść 43,1%. Stopa bezrobocia na koniec 2009 roku wzrośnie do 13,5%. Oczekiwany deficyt w handlu zagranicznym w 2009 roku osiągnie poziom 34 mld USD, w roku 2010 i 2011 – odpowiednio 43 i 54 mld USD.

Ponadto, według nowego rządowego programu :

1. Zgodnie z wymogiem MFW, w krótkim terminie zostaną wprowadzone regulacje prawne w zakresie dyscypliny finansów publicznych. Niezależna instytucja będzie nadzorowała stosowanie tych przepisów.

2. Jednocześnie, również zgodnie z zaleceniami MFW, Dyrekcja ds. Dochodów przy Ministerstwie Finansów oraz jednostki nadzoru podatkowego zostaną zrestrukturyzowane. Nowa struktura organizacyjna przewiduje zmniejszenie liczby zastępców prezesa Dyrekcji z pięciu do trzech oraz utworzenie nowych departamentów: Departamentu Zarządzania Dochodami, Podatników, Stosowania i Zarządzania Danymi oraz Windykacji Należności.
3. Utworzony zostanie Kredytowy Fundusz Gwarancyjny.
4. Rozporządzenie dotyczące regionalnych, sektorowych i projektowych zachęt inwestycyjnych wejdzie w życie w ciągu jednego miesiąca.
5. Inwestycje publiczne nie zostaną zablokowane i przewidziana kwota 12,2 mld EUR dla Projektu Południowo - Wschodniej Anatolii (GAP) nie zostanie cofnięta. Równocześnie, nie będą tworzone nowe fundusze celowe oraz subwencje na wydatki samorządów lokalnych.
6. Rząd przyspieszy prace nad reformą systemu podatkowego i wprowadzeniem automatycznego systemu podatkowego. Do końca roku zrewidowany zostanie system poboru podatków, ponadto wydatki na wynagrodzenia sektora publicznego zostaną uregulowane w sposób uwzględniający aktualne warunki ekonomiczne.
7. Rząd skoncentruje się również nad podjęciem odpowiednich kroków, mających na celu przyciągnięcie inwestorów zagranicznych do Turcji.

Austria

Minister ds. gospodarki R. Mitterlehner poinformował o stanie realizacji działań, których celem jest ożywienie koniunktury, ostrzegając jednocześnie by udostępnione środki nie zostały zbyt szybko i pochopnie wykorzystane. Na dwa austriackie pakiety koniunkturalne (reforma podatkowa i pakiet ratunkowy dla banków) rząd przeznaczył kwotę 6,2 mld EUR (tj. ok. 2,3% PKB); tym samym Austria zagwarantowała na walkę z kryzysem więcej środków niż przewidują zalecenia UE. R. Mitterlehner podkreśla, że celem podjętych w Austrii działań jest - poprzez między innymi wprowadzenie skróconego czasu pracy - utrzymanie jak największej liczby miejsc pracy. Dodatkowo miejsca pracy w sektorze budowlanym i rzemiośle winny zapewnić długoterminowe inwestycje w budownictwo i infrastrukturę, a dostęp do potrzebnych środków finansowych przedsiębiorstwa uzyskały za pośrednictwem agencji Austriacki Serwis Gospodarczy (AWS).

W ramach funduszu ERP (fundusz oparty na planie Marshalla) udzielono już wsparcia w wysokości 200 mln EUR; głównie w formie niskooprocentowanych kredytów. Kolejne złożone wnioski opiewają na łączną sumę 250 mln EUR. Stosunkowo dużym zainteresowaniem cieszy się również program tzw. mini-kredytów (dotychczas złożono 130 wniosków). Przeznaczono na niego 2,6 mln EUR. Udzielono już poręczeń kredytowych rodzimym przedsiębiorcom w wysokości odpowiadającej 25% ogólnej sumy rocznego limitu, wynoszącego 400 mln EUR). W ramach programu wsparcia rynku pracy wydano zezwolenia na realizację przez przedsiębiorstwa 12 projektów, a 26 kolejnych wniosków podlega aktualnie ocenie. Na ten cel przeznaczono w Austrii sumę 8,1 mln EUR.

Z dniem 1 kwietnia br. wprowadzono w życie przepisy dotyczące wypłaty tzw. „premię za złomowanie”, której celem jest pobudzenie krajowego popytu na samochody i tym samym wsparcie branży samochodowej.

Od 14 kwietnia br. osoby prywatne oraz przedsiębiorcy mają możliwość uzyskania dofinansowania na termiczną modernizację budynków. Rząd przeznaczył na ten cel 100 mln EUR; z czego po połowie otrzymają osoby prywatne i przedsiębiorstwa. Środki na dofinansowanie projektów modernizacji termicznej pochodzą z funduszy resortu ds. gospodarki oraz z rezerw i wolnych środków funduszu klimatycznego resortu ochrony środowiska. Minister gospodarki wskazuje, że przy pomocy tego programu winny zostać

popudzone dodatkowe inwestycje w wysokości 650 mln EUR; co oznacza nowe zlecenia dla firm budowlanych i zakładów rzemieślniczych oraz nowe miejsca pracy (ok. 7 tys.). Osoby prywatne, które zdecydują się na skorzystanie z dotacji otrzymają rekompensatę w wysokości 20% poniesionych kosztów (maks. 5 tys. EUR), natomiast przedsiębiorstwa wykonawcze otrzymają zwrot 40% kosztów. Z dofinansowania mogą skorzystać wszyscy, którzy złożą wnioski przed końcem 2010 roku, a prace remontowe zostaną zakończone przed końcem 2011 roku. Modernizowane mogą być wszystkie obiekty, na których budowę wydano zezwolenie przed 1999 rokiem. Resort ds. ochrony środowiska wskazuje dodatkowo, że dzięki tej inicjatywie winno zostać zmodernizowanych ok. 100 tys. jednostek mieszkalnych, a emisja dwutlenku węgla winna zostać zredukowana o 5,3 mln ton.

Na początku kwietnia br. szefowa resortu ds. transportu D. Bures przedstawiła narodowy program rozbudowy sieci transportu drogowego i kolejowego na lata 2009-2014. Na ten cel z budżetu państwa Austria przeznaczy 22,5 mld EUR; z czego 60% na rozbudowę linii kolejowych, a 40% na rozbudowę dróg. Dzięki projektom w budownictwie rocznie zapewnionych zostanie 50 tys. miejsc pracy. Program zakłada budowę 360 km nowych połączeń kolejowych oraz 320 km autostrad i dróg szybkiego ruchu, a finansowanie – w porównaniu z programem na poprzedni okres (lata 2008-2013: 18,8 mld EUR) - zwiększone zostało o 3,6 mld EUR; z czego prawie 900 mln EUR dotyczy przyspieszenia realizacji projektów zaplanowanych na późniejszy termin. Projekty kolejowe pochłonią 13,9 mld EUR, a drogowe 8,6 mld EUR. Oznacza to, że do roku 2014 rocznie wydanych zostanie odpowiednio: 2,3 mld EUR i 1,4 mld EUR. Łączna roczna suma (3,7 mld EUR) została w porównaniu do rocznych wydatków programu poprzedniego okresu zwiększona o 600 mln EUR.

Minister D. Bures podkreśliła, że obecny program obejmuje projekty rozwiązujące problemy drogowe i kolejowe na wiele lat. Uzupełnione zostaną luki w sieci dróg i autostrad, a sieć kolejowa, która w 70% pochodzi z czasów monarchii, zostanie w dużym stopniu zmodernizowana.

Portugalia

Portugalskie przedsiębiorstwa z branży samochodowej zaczęły odczuwać efekty spadku popytu już w listopadzie 2008 roku. Wówczas, największa w Portugalii fabryka samochodów *Autoeuropa*, należąca do koncernu *Volkswagen*, została zmuszona do przzerwania produkcji z powodu braku zamówień. Na początku grudnia 2008 roku rząd portugalski przedstawił oficjalny plan wsparcia sektora samochodowego (*Plano de apoio ao sector automovel, PASA*). Plan wyznacza cztery podstawowe obszary interwencji:

- zatrudnienie i podniesienie kwalifikacji,
- wsparcie finansowe dla przedsiębiorstw,
- dostosowanie profilu przemysłowego i technologicznego sektora samochodowego,
- selektywne wsparcie popytu.

W ramach pierwszego obszaru zostanie wdrożony program podnoszenia kwalifikacji w sektorze samochodowym, którego koszt szacuje się na 70 mln EUR. Przewiduje się organizację płatnych szkoleń w czasie przestojów w produkcji (producent nie będzie w tym czasie obciążony kosztami utrzymania pracowników). Planowane jest wykorzystanie w tym celu środków z UE. W połowie marca 2009 roku programem wsparcia było objętych 3,3 tys. pracowników. Rząd przewiduje, że do czerwca 2009 roku, kiedy to upłynie termin składania wniosków o udział w PASA, obejmie on 10 tys. pracowników.

Wsparcie finansowe dla przedsiębiorstw przełoży się na uruchomienie linii kredytowej o wartości 200 mln EUR, ułatwienia w uzyskaniu gwarancji kredytowych, przyspieszenie płatności z funduszy europejskich.

W ramach trzeciego obszaru ogłoszono konkursy na projekty inwestycyjne, których realizacja będzie służyć poprawie efektywności procesów produkcji, dostosowaniu produktów do aktualnych warunków rynkowych, rozwijaniu ekologicznych technologii, takich jak samochody elektryczne i o niskiej emisyjności. Przedsiębiorstwa złożyły 30 ofert o wartości 50 mln EUR.

Czwarty zestaw środków ma na celu zwiększenie popytu. Zachęty finansowe będą wiązały się z wymianą starych samochodów i zakupem pojazdów bezemisyjnych. W portugalskim ministerstwie gospodarki trwają jeszcze prace nad szczegółowymi rozwiązaniami legislacyjnymi. Plan ma także za zadanie odpowiednio ukierunkować rozwój portugalskiego sektora motoryzacyjnego tak, aby stał się on beneficjentem inicjatyw Komisji Europejskiej realizowanych w ramach programu odbudowy gospodarczej, takich jak "*European green cars initiative*" oraz "*Factories of the future initiative*", na które KE przeznaczy 6 mld EUR. Minister gospodarki Portugalii zapowiedział, że wartość środków finansowych związanych z realizacją planu wsparcia sektora samochodowego sięgnie 900 mln EUR.

Hiszpania

W roku 2008 wyprodukowano w Hiszpanii 2,53 mln samochodów, czyli o 12,3% mniej niż przed rokiem. Na kolejne 12 miesięcy eksperci przewidują dalszy spadek (o 13%) z uwagi na fakt, że wszystkie zakłady (oprócz jednej fabryki *Renault*) planują ograniczyć produkcję, a wiele firm już przedstawiło władzom hiszpańskim plany tymczasowego ograniczenia produkcji i zatrudnienia. W sumie branża producentów aut i części samochodowych daje zatrudnienie ok. 300 tys. osób, a utrzymanie miejsc pracy pozostaje głównym celem rządu premiera Zapatero.

13 lutego br. hiszpańska Rada Ministrów przyjęła Zintegrowany Plan na rzecz Sektora Motoryzacyjnego, którego koszt wynosi ponad 4,1 mld EUR. Jego celem krótkookresowym jest obniżenie kosztów pracy i wsparcie finansowe zmierzające do utrzymania miejsc pracy. W długim okresie natomiast powinna wzrosnąć konkurencyjność hiszpańskiego sektora motoryzacyjnego w wyniku podniesienia kwalifikacji pracowników, wspierania innowacyjności i usprawnienia rozwiązań logistycznych. Plan obejmuje działania po stronie podażowej, popytowej, jak również konkretne działania wspierające produkcję samochodów przyjaznych dla środowiska (zwłaszcza pojazdów z napędem elektrycznym).

Głównymi elementami planu są:

a) Plan na rzecz Konkurencyjności, którego celem jest optymalizacja procesów produkcji i zorientowanie na produkty o wyższej wartości dodanej, bezpieczniejsze i bardziej przyjazne dla środowiska. Jego realizacja powinna zmierzać do:

- podniesienia wartości dodanej produktów i usług,
- uruchomienia produkcji pojazdów ekologicznych (z napędem hybrydowym i elektrycznym),
- objęcia zaawansowanymi systemami zarządzania całego łańcucha dostaw,
- intensyfikacji szkoleń pracowników zwłaszcza działów technicznych związanych z nowoczesnymi technologiami ekologicznymi,
- unowocześnienia logistyki dostaw i dystrybucji z zastosowaniem technologii informatycznych,
- poprawy elastyczności i efektywności procesów produkcyjnych,
- dostosowania procesów produkcji do nowych rozwiązań prawnych zwłaszcza w zakresie emisji CO₂ i oszczędności energetycznej.

Plan na rzecz Konkurencyjności będzie obowiązywał przez rok, a pierwsze środki finansowe zostały już uruchomione. W sumie rząd przeznaczy na ten cel 800 mln EUR, z czego 100 mln w postaci subwencji, a 690 mln w postaci nieoprocentowanych pożyczek.

b) nowy Plan VIVE (Pojazdy Innowacyjne i Ekologiczne - *Vehículos Innovadores, Vehículos Ecológicos*), przewidujący dofinansowanie oprocentowania kredytów na zakup nowych, oszczędnych samochodów przez posiadaczy pojazdów starszych niż 10 lat (dotąd 15) oraz aut, których przebieg przekroczył 250 tys. km bez względu na ich wiek. Plan VIVE ruszył w lipcu 2008 roku, jednak nie spotkał się z zainteresowaniem posiadaczy pojazdów. Jego nowa wersja oprócz osobowych obejmuje także samochody dostawcze do 3,5 t i emitujące mniej niż 160g CO₂/km. Przewiduje również wsparcie zakupu samochodów używanych nie starszych niż 5 lat, jednak tylko pod warunkiem jednoczesnego złomowania auta piętnastoletniego. Rząd przeznaczył na realizację programu 1,2 mld EUR w okresie 2008-2010.

Oprócz Zintegrowanego Planu na rzecz Sektora Motoryzacyjnego, w ramach wspierania akcji kredytowej na rzecz gospodarstw domowych i przedsiębiorców, w październiku 2008 roku hiszpańskie Ministerstwo Finansów i Gospodarki zapowiedziało, że instytucje finansowe udzielające kredytów na zakup samochodów będą mogły stawać do licytacji organizowanych przez Fundusz na Zakup Aktywów Finansowych. Mogą w ten sposób otrzymać zastrzyk dodatkowej płynności, dzięki której otworzą nowe linie kredytowe dla swoich klientów. Według agencji EFE instytucje kredytowe należące do producentów samochodów finansują ok. 60% transakcji kupna nowych pojazdów. Podmioty, o których tutaj mowa muszą być zarejestrowane w Banku Hiszpanii.

6 marca br. Hiszpania notyfikowała Komisji Europejskiej tymczasowe działania antykryzysowe w sektorze motoryzacyjnym i uzyskała na nie jej zgodę. Obejmują one dofinansowanie oprocentowania kredytów na inwestycje w produkcję przyjaznych dla środowiska pojazdów. Są stosowane wobec producentów samochodów oraz części samochodowych.

Subsydiowane kredyty mogą być udzielane do 31 grudnia 2009 roku na maksymalny okres dwóch lat. Redukcja oprocentowania nie może przekroczyć 50% w stosunku do stopy referencyjnej dla MSP oraz 25% dla dużych firm. Przyznanie tego typu kredytu musi uwzględniać kalkulację ryzyka. Wsparcie skierowane jest jedynie do przedsiębiorców, którzy nie mieli kłopotów finansowych w dniu 1 lipca 2008 roku tzn. przed kryzysem. Hiszpańskie władze są zobowiązane do regularnego przedstawiania Komisji raportów, które powinny zawierać dodatkowe informacje na temat udzielonego wsparcia, zwłaszcza dotyczące środowiskowych korzyści zastosowanych działań antykryzysowych.

Według MFW hiszpańskie PKB spadnie w tym roku o 3%, a w 2010 - o 0,7%. Podobnie czarny scenariusz dotyczy rynku pracy. Bezrobocie osiągnie poziom 17,7% w 2009 roku oraz 19,3% w roku przyszłym, gdy liczba osób bez pracy przekroczy 4 mln. Tym samym MFW potwierdza pesymizm Banku Hiszpanii i podważa optymistyczne prognozy rządu w Madrycie, według którego PKB spadnie o 1,6% w 2009 roku, natomiast w przyszłym wzrośnie o 2,1%. Fundusz nie przewiduje, aby Hiszpania powróciła na ścieżkę wzrostu przed 2011 rokiem (0,8%). Swoją sytuację ustabilizuje dopiero w roku 2014 (1,9%).

MFW nie podziela optymizmu rządu hiszpańskiego zwłaszcza wobec rynku nieruchomości. Przewiduje, że ceny mieszkań mogą spaść o ok. 30% w stosunku do poziomu sprzed kryzysu. Jednocześnie wskazuje na konieczność przeprowadzenia reform strukturalnych, zwłaszcza rynku pracy oraz systemu ubezpieczeń społecznych (ze względu na szybkie tempo starzenia się społeczeństwa). Podkreśla także niską konkurencyjność gospodarki hiszpańskiej.

Popiera dotychczasowe działania antykryzysowe podjęte przez premiera Zapatero. Uważa jednak, że należy wstrzymać uruchamianie kolejnych środków z budżetu. Ocenia się, że na walkę z kryzysem rząd hiszpański przeznaczy w latach 2009-2010 4% PKB, podczas gdy dla większości krajów barierą psychologiczną jest poziom 2%. MFW prosi o ostrożność i zachowanie rezerw w budżecie. Wsparcie nie może także opierać się na stałym

pobudzaniu popytu, bo jest to forma subsydiowania gospodarki. Zagrożeniem ciągłych wydatków jest wysoki poziom długu publicznego oraz deficyt budżetowy (według MFW w przypadku Hiszpanii będzie to 6,1% PKB w 2009 roku).

Szwecja

Jednym z 18 programów działań (zob. tabela) mających na celu przeciwdziałanie skutkom globalnego kryzysu finansowego w Szwecji jest specjalny program wsparcia dla przemysłu samochodowego. Składa się on z trzech części:

- działalność badawcza i rozwojowa w formie państwowej spółki akcyjnej,
- państwowe gwarancje kredytowe dla przedsiębiorstw przyjaznych środowisku,
- kredyt ratunkowy dla przedsiębiorstw samochodowych znajdujących się w nagłym kryzysie.

Program ten został przedstawiony w Promemoria Kancelarii Rządu Szwecji opublikowanym 11 grudnia 2008 roku.

Działania dla wspomnienia szwedzkiego przemysłu samochodowego mają formę zwiększonego wsparcia dla badań i rozwoju oraz państwowych gwarancji dla kredytów w Europejskim Banku Inwestycyjnym.

Punktem wyjścia wspomnianego wsparcia jest założenie, że państwo nie zamierza zakupić któregoś z istniejących producentów samochodów. Realizowane są one także przy ciągłej otwartości do trwającego procesu w amerykańskim przemyśle samochodowym, a także biorąc pod uwagę propozycje obecnego lub przyszłego właściciela tych przedsiębiorstw.

Działania mają na celu stworzenie przesłanek dla pomyślnego funkcjonowania szwedzkiego przemysłu samochodowego w przyszłości, zapobieżenie ewentualnemu jeszcze gorszemu kryzysowi w przemyśle samochodowym oraz umożliwienie szybszego rozwoju „zielonych” technologii w przemyśle samochodowym.

Działania można podzielić na trzy grupy:

1. Prowadzenie w formie państwowej spółki akcyjnej działalności badawczej i rozwojowej, a także innego rodzaju aktywności w ramach klastra samochodowego.
Prowadzona działalność winna mieć za zadanie wzmocnienie w komercyjny sposób międzynarodowej konkurencyjności klastru. Będzie ona miała charakter przedsięwzięć naukowo-rozwojowych, ale także wszelkiego rodzaju innych działań mających znaczenie dla rozwoju klastru.
Przesłanką decyzji rządu o rozpoczęciu opisanej wyżej działalności w formie państwowej spółki akcyjnej jest ułatwienie współpracy z biznesem. Spółka ta będzie mogła tworzyć spółki-córki. Zamiarem jest prowadzenie działalności naukowej i rozwojowej i jej finansowanie także w innych podmiotach badawczych, np. przedsiębiorstwach, instytutach badawczych i uniwersytetach oraz szkołach wyższych. Nowe przedsiębiorstwo państwowe otrzyma kapitał w wysokości 3 mld SEK.
2. Zapewnienie możliwości udzielania państwowych gwarancji dla przedsiębiorstw w klastrze samochodowym umożliwiających im uzyskanie kredytów w Europejskim Banku Inwestycyjnym dla przestawienia swojej produkcji na produkcję przyjazną środowisku („zieloną”). Maksymalna wysokość gwarancji wynosić będzie 20 mld SEK i będą one udzielane jedynie w razie wystarczającego zabezpieczenia oraz przy rynkowych opłatach wynikających z uwarunkowań rynkowych.
3. Możliwość udzielania ratunkowych kredytów do wysokości 5 mld SEK przedsiębiorstwom w klastrze samochodowym znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Kredyt winien być zgodny z wytycznymi Komisji Europejskiej w sprawie pomocy publicznej oraz przyznawany w oparciu o wystarczające zabezpieczenie.

Wszystkie części pakietu pomocowego wejdą w życie po wyrażeniu na nie zgody przez szwedzki parlament.

Przeгляд wszystkich działań antykryzysowych realizowanych w Szwecji¹

Lp.	Nazwa	Opis	Kwota (mld SEK)	Ministerstwo
1	Wsparcie dla gmin	Specjalny pakiet pomocowy dla gmin składający się jednorazowo z 7 mld SEK dla sektora gminnego w roku 2010 oraz po 5 mld SEK podwyższonej subwencji państwowej w latach 2011 - 2012	17	Min. Finansów
2	Pierwsza praca	Pracodawca otrzyma od 2009 roku odpis w wysokości podwójnej opłaty pracodawcy przy zatrudnieniu podejmującego pracę po raz pierwszy	0,9	Min. Rynku Pracy
3	Coaching	Pośrednictwo pracy przeznaczy dodatkowe środki na indywidualny coaching oraz znajdowanie pracy dla jej poszukujących	1,1	Min. Rynku Pracy
4	Praktyka i praktyczny rozwój kompetencji	Większe możliwości utrzymania kontaktu z rynkiem pracy dla poszukujących pracy	2,4	Min. Rynku Pracy
5	Dodatkowe środki dla pośrednictwa pracy	Pośrednictwo pracy otrzyma więcej środków w 2009 na nowe działania dla tworzenia miejsc pracy oraz przekwalifikowywania	0,3	Min. Rynku Pracy
6	Działania w obszarze edukacji	M.in. wzmocnienie w 2009 roku kształcenia zawodowego i dorosłych	0,5	Min. Edukacji
7	Gwarancja kwot na kontach oszczędnościowych	Podwyższenie do 500 tys. SEK gwarancji na kontach oszczędnościowych w bankach i pewnych instytucjach finansowych w razie ich bankructwa	Wypłacana zgodnie z informacją banków	Min. Finansów
8	Program gwarancyjny dla banków i innych instytucji kredytowych	Program czyni tańszym pożyczanie pieniędzy przez banki i instytucje kredytu mieszkaniowego. Przez to tańsze i łatwiejsze będzie uzyskiwanie pożyczek przez obywateli.	15	Min. Finansów

¹ Na podstawie informacji rządu Szwecji z kwietnia 2009 roku

9	Możliwość nagłej pomocy państwa dla instytucji kredytowej	Państwo może zapewnić wsparcie dla instytucji kredytowej mającej problemy z płynnością finansową. Celem jest uniknięcie tak poważnych problemów instytucji kredytowej, że może ona zagrozić stabilności systemu finansowego państwa	15	Min. Finansów
10	Przejęcie przez państwo własności firmy CARNEGIE	10 listopada 2008 państwo przejęło CARNEGIE wobec zagrożenia przedsiębiorstwa bankrutem, co z kolei spowodowałoby zagrożenie dla stabilności systemu finansowego państwa	?	Min. Finansów
11	Program dokapitalizowania banków i innych	Program jest skierowany do wypłacalnych banków i innych instytucji kredytowych. Celem jest umożliwienie im powiększenia liczby udzielanych kredytów.	15	Min. Finansów
12	Tymczasowe odroczenie dla pracodawców zapłaty podatku	Pracodawca może uzyskać odroczenie opłat ponoszonych przez siebie oraz wstępnego podatku pracownicy za 2 miesiące 2009 roku. Celem jest zmniejszenie problemów przedsiębiorstw z płynnością finansową, które powstają w chwili niemożności otrzymania pożyczki na normalnych warunkach w związku z kryzysem	Ok. 0,46	Min. Finansów
13	Nordycka pożyczka dla innych krajów	Gotowość udzielenia pożyczki Islandii. Może to dotyczyć także innych krajów	6,5	Min. Finansów
14	Odpis podatku na reperacje i przebudowy domów i mieszkań	Celem jest zwiększenie popytu na siłę roboczą w budownictwie. Prace wodno-kanalizacyjne także włączono do systemu redukcji na prace domowe.	3,6	Min. Finansów
15	Wzmocnione kredyty dla przedsiębiorstw	Dla zapewnienia pokrycia potrzeb kredytowych przedsiębiorstw małych i dużych przekazano dodatkowe środki w wysokości 3 mld SEK Szwedzkiemu Kredytowi Eksportowemu oraz 2 mld SEK dla ALMI	5 (1,9 w związku z gwarancją dla EBI)	Min. Gospodarki i MSZ oraz Min. Finansów

16	Miliard SEK na infrastrukturę	W latach 2009 – 2011 przeznaczają się łącznie 1 mld SEK na eksploatację i utrzymanie dróg i linii kolejowych. Celem jest stworzenie w krótkim okresie miejsc pracy oraz lepsza dostępność systemu transportowego	1	Min. Gospodarki
17	Specjalne działania dla przemysłu samochodowego	Program składa się z 3 części: - badawcza firma państwowa, - gwarancje państwowe - kredyt ratunkowy.	28	Min. Gospodarki
18	Regionalni koordynatorzy	Wsparcie dla przedsiębiorstw i obywateli dotkniętych przez zwolnienia i likwidacje firm poprzez współpracę między podmiotami regionalnymi i lokalnymi. Rząd powołał dlatego wojewodów oraz rady regionalne na regionalnych koordynatorów	?	Min. Gospodarki

Dania

Rząd duński przeznaczył 1,5 mld DKK na renowację budynków w celu zaktywizowania sektora budowlanego, w tym zwiększenia zatrudnienia w branży. Oczekuje się, że około 100 tys. do 120 tys. Duńczyków będzie mogło skorzystać z dostępnych funduszy. Mogą one zostać przeznaczone na podniesienie sprawności energetycznej budynków zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz. Granty są przyznawane na zakup i instalację materiałów oszczędzających energię. W związku z wprowadzeniem programu, planuje się stworzenie 1500-2000 nowych miejsc pracy. Program skierowany jest do właścicieli budynków oraz osób wynajmujących lokale mieszkalne i obowiązuje od 14 kwietnia do końca br. Prace powinny zostać ukończone w przeciągu 6 miesięcy od otrzymania akceptacji dla projektu.

Dofinansowanie przewiduje zwrot 40% kosztów robocizny włączając w to VAT, maksymalnie do 15 tys. DKK. Osoba korzystająca z programu może liczyć również na zwrot do 20% kosztu materiałów, jeśli przyczyniają się one do zwiększenia energooszczędności budynku, maksymalnie do 10 tys. DKK. Podstawą zwrotu kosztów są szczegółowe faktury VAT dotyczące przedłożonego w czasie aplikacji projektu.

W programie aktywizacji budownictwa mogą brać udział jedynie firmy, które są zarejestrowane w Danii jako płatnicy VAT. Pomoc finansowa nie dotyczy remontów prowadzonych bez wynajmu robotników budowlanych.

Tuż po wprowadzeniu projektu w życie, Duńska Partia Ludowa opowiedziała się za zwiększeniem ilości dostępnych środków na renowację domów, jeśli kryzys będzie trwał dalej. Socjaldemokraci, Socjalistyczna Partia Ludowa, Partia Radykalnych Liberalistów i Lista Jedności opowiedziały się za dwukrotnym zwiększeniem wielkości pomocy z 1,5 mld DKK do 3 mld DKK pod warunkiem, że fundusze będą służyły jedynie zwiększeniu efektywności energetycznej budynków. Rządzący liberałowie opowiadają się za wcześniejszą oceną rezultatów podjętych działań zanim rząd zdecyduje się zwiększyć dostępne środki.

Po 3 dniach obowiązywania programu aplikowało ponad 85 tys. osób, co oznacza, że przyjęto prawie $\frac{3}{4}$ aplikacji przewidywanych do objęcia programem. Szacuje się, że dostępna pula środków wyczerpie się w ciągu kilku najbliższych dni.

Najnowsze prognozy gospodarcze dla Danii zostały po raz kolejny zweryfikowane w dół, co oznacza, że pogorszyła się perspektywa dla szybkiej poprawy sytuacji ekonomicznej.

W opinii ekspertów z *Danske Bank* recesja gospodarcza notowana obecnie jest najgorszą od 58 lat. Poważny spadek PKB w 2008 roku, wynoszący 1,1%, może być kontynuowany i sięgnąć w br. nawet 2,4%. Obniżenie aktywności gospodarczej wpływa na wzrost bezrobocia w krótkim i średnim terminie. Od sierpnia 2008 roku odnotowano wzrost liczby bezrobotnych o 22,5 tys. osób do poziomu blisko 70 tys. osób. Przewidywania zakładają dalszy wzrost bezrobocia w latach 2009-2010, odpowiednio do 110 tys. i 130 tys. osób.

Pozytywny efekt obniżki stóp procentowych jest niwelowany przez wzrost niepewności na rynku. Konsumenci ograniczają swoją konsumpcję. Równocześnie obserwowany jest wzrost stopy oszczędności. Jest to efektem napiętej sytuacji na rynku pracy. Mimo to prognozy na 2010 rok zakładają stabilizację konsumpcji, głównie dzięki wprowadzonej reformie podatkowej oraz obniżeniu obciążeń z tytułu kredytów hipotecznych, wynikające z niskiego poziomu stóp procentowych (spadek z 6% do 3%).

Wielkość spowolnienia oraz jego szybkie tempo przenoszenia się ze sfery finansowej na gospodarczą była zaskoczeniem dla ekspertów *Danske Bank*. Obecnie prognozowany spadek konsumpcji prywatnej jest jednym z efektów kryzysu. Poważniejsze osłabienie dotknęło poziom inwestycji, głównie w maszyny, budownictwo komercyjne i mieszkaniowe, gdzie prognozowany spadek ma sięgać 8,8% w skali roku. Jest to efektem szybkiej eskalacji kryzysu finansowego, który poważnie zahamował dostępność do kredytów dla przedsiębiorstw i osób prywatnych. Druga z przyczyn wynika bezpośrednio z braku stabilności gospodarczej i niepewności odnośnie przyszłości, w związku z czym firmy wstrzymują się z planowanymi inwestycjami. Rosnący pesymizm i niepewność spowodowały opóźnienie w realizacji projektów lub ich całkowite zaniechanie oraz przejście od ekspansji w stronę cięcia kosztów.

W pierwszej połowie br. prognozowany jest dalszy spadek PKB. Nieznaczna poprawa może zostać zaobserwowana w drugiej połowie roku w związku z niskim poziomem stóp procentowych oraz relatywnie ekspansywną polityką fiskalną państwa. W ubiegłych latach bilans budżetu państwa charakteryzował się nadwyżką wpływów nad wydatkami (w 2008 roku - 2,7%). Wzrost wsparcia dla gospodarki w postaci inwestycji publicznych, programów pomocowych oraz działań mających na celu ożywienie rynku budowlanego i finansowego przekładają się na wzrost wydatków publicznych. Prognozowany deficyt w 2009 roku ma wynieść 0,6% oraz 2,9% w 2010 roku. Zdaniem ekspertów, ze względu na elastyczność duńskiej gospodarki można się spodziewać szybszego powrotu na ścieżkę wzrostu gospodarczego w stosunku do pozostałych krajów UE. Zagrożeniem pozostaje jednak osłabienie efektywności programów pobudzających gospodarkę, które może wynikać z ewentualnego dalszego pogorszenia się sytuacji na rynkach globalnych.

W Danii obserwuje się poważny spadek eksportu. W lutym br. zanotowano poziomy niższe o 18,5% w porównaniu do poprzedniego roku. Oznacza to zmniejszenie wpływów dla gospodarki tylko w jednym miesiącu sięgające 10 mld DKK. Obserwowany spadek jest drugim z rzędu osłabieniem eksportu towarów duńskich. Wskazuje to na fakt, że wielkość eksportu w br. może być najniższą z dotychczas notowanych. Zdaniem ekonomistów z *Danske Bank*, w całym br. można spodziewać się łącznego spadku wielkości eksportu o prawie 6% w stosunku do roku poprzedniego. Tak duży spadek nie był notowany w Danii od 1946 roku. Spadkowi eksportu towarzyszy również spadek importu w związku z malejącą konsumpcją krajową. W efekcie obu działań możliwe stało się osiągnięcie nadwyżki obrotów bieżących sięgającej 32,6 mld DKK za ostatnie 12 miesięcy. W porównaniu do poprzedniego okresu nadwyżka wzrosła o 15,4 mld DKK.

Finlandia

Pierwsze działania antykryzysowe fiński rząd podjął w listopadzie 2008 roku. Przyjął wtedy projekt korekty budżetu na rok 2009, uwzględniający koszty działań mających stymulować gospodarkę w obliczu gwałtownie pogarszającej się koniunktury i spodziewanej recesji. Nie odwołano zapowiadanego przed pojawieniem się międzynarodowego kryzysu finansowego zmniejszenia obciążeń podatkowych w stosunku do dochodów osobistych obywateli, ale podjęto działania mające zagwarantować utrzymanie siły nabywczej społeczeństwa i popytu na rynku krajowym. Postawiono na finansowe wspieranie przedsiębiorstw w związku z przewidywanym spadkiem eksportu. Przyjęty pakiet gwarancji kredytowych i pożyczek dla firm opiewał na 5 mld EUR, z czego 1,2 mld EUR przeznaczono na refinansowanie banków przyznających kredyty eksportowe za pośrednictwem Państwowej Agencji Gwarancji i Poręczeń Kredytowych FINNVERA. Do kwoty 10 mld EUR podniesiony został górny pułap gwarancji i poręczeń eksportowych.

W celu zapewnienia firmom możliwości działania i zagwarantowania miejsc pracy oraz środków na potrzeby nowo powstających podmiotów gospodarczych, rząd dokapitalizował funkcjonujące w ramach agencji FINNVERA spółki kredytowe VERA i VERAVENTURE kwotą 30 mln EUR. Kapitał Agencji Kredytów Przemysłowych TEOLLISUUSIJOITUS wzmocniono o 50 mln EUR. Rządowy pakiet pomocy finansowej dla przedsiębiorstw ma obowiązywać do 2010 roku, a decyzje w sprawie ewentualnego zwiększenia środków lub przedłużenia terminu obowiązywania pakietu mają zapaść najpóźniej w maju 2009.

W styczniu br. rząd rozszerzył pakiet działań mających w warunkach kryzysu finansowego zagwarantować sprawne funkcjonowanie sektora bankowo-finansowego oraz dostęp przedsiębiorstw do kredytów. Zaoferowano bankom operującym w Finlandii gwarancje kredytowe i kredyty kapitałowe, a Państwowy Fundusz Emerytalny otrzymał prawo przeznaczenia 500 mln EUR na wykupywanie skryptów dłużnych przedsiębiorstw o stabilnej sytuacji finansowej. Państwo, za pośrednictwem Państwowej Agencji Kredytowej ds. Finansowania Samorządów Lokalnych (Kuntarahoitus), przejęło na siebie częściowe koszty finansowania budowy nowych mieszkań. W tym momencie łączna wartość gwarancji kredytowych, pożyczek i inwestycji finansowych wyniosła 60,6 mld EUR, z czego 45 mln ma trafić do przedsiębiorstw w formie nowych kredytów. Skutkiem pakietu jest deficyt budżetowy na kwotę 4,8 mld EUR w 2009 roku i 1,25 mld EUR w 2010 roku, który będzie sfinansowany pożyczką publiczną. Określono warunki działania pakietu pomocowego:

I. Wzmacnianie zdolności kredytowych banków:

1. Gwarancje państwa do pozyskiwania kapitałów:

- maksymalna, łączna kwota pomocy - 50 mld EUR,
- prowizja od gwarantowanej kwoty: krótkoterminowe 0,5%, długoterminowe 0,93%,
- zasady wynagradzania najwyższej kadry kierowniczej takie same jak w spółkach skarbu państwa (bonus wypłacany na podstawie wypracowanych zysków nie może przekraczać 40% wynagrodzenia podstawowego; wartość nagrody wypłacanej w formie akcji nie może przewyższać wysokości uposażenia; odejście od systemu *opcje na akcje*)

2. Dokapitalizowanie banków:

- pomoc kapitałowa przeznaczona dla banków o stabilnej kondycji finansowej,
- łączna maksymalna kwota w 2009 roku - 4 mld EUR,
- trzyletni kredyt kapitałowy oprocentowany według aktualnych stawek - 9,3 %, na które składa się oprocentowanie pięcioletnich obligacji państwowych + 5 %. Jeżeli bank nie będzie w stanie spłacać odsetek, nie będzie mógł wypłacać dywidend. W przypadku, gdy bank zalegać będzie z odsetkami za dwa lata, państwo otrzyma prawo wprowadzenia dwóch swoich przedstawicieli do zarządu banku,

- ograniczenia w systemach wynagradzania najwyższej kadry kierowniczej,
- zakaz skupywania przez bank własnych akcji w okresie kredytowym. Konieczność uzyskania zgody skarbu państwa na przekształcenia własnościowe, fuzje itp.,
- w zamian za pomoc kapitałową banki zagwarantują klientom indywidualnym oraz MSP dostęp do kredytów.

II. Gwarancje eksportowe oraz dla firm działających na rynku krajowym:

- zwiększenie o 2,5 mld EUR zdolności refinansowania eksportu przez Agencję Gwarancji i Poręczeń Kredytowych FINNVERA,
- podniesienie do 4,2 mld EUR górnego pułapu poręczeń udzielanych przez Agencję FINNVERA na rynku krajowym,
- upoważnienie Agencji FINNVERA do udzielenia w ciągu trzech lat nowych kredytów na łączną kwotę 900 mln EUR firmom dobrze rokującym, ale których rentowność uległa w wyniku recesji znaczącemu pogorszeniu,
- dokapitalizowanie Agencji Inwestycji Przemysłowych kwotą 100 mln EUR.

III. Finansowanie budownictwa mieszkaniowego:

- 20 mln EUR na subskrypcję maksimum 70% akcji, które planuje wyemitować Państwowa Agencja Kredytowa ds. Finansowania Samorządów Lokalnych. Kwota ta będzie wystarczająca dla współfinansowania budowy 20 tys. nowych mieszkań.

Jak dotąd tylko jeden z trzech największych operujących w Finlandii banków (*OP-Pohjola*) zadeklarował gotowość skorzystania z rządowej oferty. Bank *Sampo*, należący do duńskiej grupy *Danske Bank* oraz fińska filia szwedzkiego banku *Nordea* porównują warunki oferowanego pakietu z projektami przygotowywanymi w krajach, gdzie mają siedzibę ich koncerny macierzyste. Jak na razie do Urzędu Finansów Publicznych nie wpłynął żaden wniosek o udzielenie gwarancji kredytowych czy dokapitalizowanie. Taka sytuacja jest potwierdzeniem powtarzanej wielokrotnie tezy o wyjątkowo stabilnej kondycji banków operujących w Finlandii.

Rząd nie zamierza wycofać się z zapowiedzianej na 2009 rok redukcji obciążeń podatkowych w stosunku do dochodów osobistych obywateli. Wpływy budżetowe z tego tytułu zmniejszą się o 2,6 mld EUR, podczas gdy jednocześnie wzrosną wydatki związane z zabezpieczeniem socjalnym osób tracących pracę. Rząd ocenia, że w kolejnych trzech latach zostanie zmuszony zaciągnąć pożyczkę na kwotę prawie 30 mld EUR. W końcu 2008 roku zadłużenie publiczne wynosiło 54,4 mld EUR, czyli prawie 10,2 tys. EUR w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Po zaciągnięciu nowej pożyczki dług per capita wzrośnie do 16 tys. EUR, a udział zadłużenia publicznego w PKB wzrośnie z obecnych 33 do 45% (w pierwszej połowie lat 90. dług publiczny wynosił 67 % PKB).

W lutym premier M. Vanhanen określił, że Finlandia stoi na rozdrożu, gdyż może postawić albo na rozwój, albo wybrać stagnację. Sam opowiedział się za zmianami, ponieważ przy zachowaniu obecnych struktur kraj nie upora się z problemami związanymi ze starzeniem się społeczeństwa. Do założeń jego planu należy:

- zwiększanie nakładów na edukację i szkolenie zawodowe,
- budowa szybkich połączeń drogowych i kolejowych z Helsinek na północ,
- szybki internet w każdym domu,
- inwestycje w przemysł wydobywczy,
- inwestycje w rozwijanie technologii energooszczędnych i ich promocję eksportową,
- podniesienie stopy zatrudnienia i wzrost wydajności publicznego sektora usług,
- działania na rzecz poprawy sytuacji zdrowotnej społeczeństwa.

W krótkiej perspektywie zastosowane zostaną instrumenty gwarantujące sprawne funkcjonowanie sektora finansowego oraz pakiety stymulujące gospodarkę. Utrzymanie wysokiej stopy zatrudnienia jest dla Finlandii szczególnie istotne w świetle przechodzenia

za kilka lat na emeryturę roczników z okresu wyżu demograficznego. Drugim ważnym dla rządu zagadnieniem jest restrukturyzacja najważniejszych gałęzi przemysłu, a trzecim finanse publiczne.

Łotwa

Do końca 2007 roku PKB Łotwy rósł w tempie ok. 10% rocznie będąc jednym z najwyższych w UE. Prognoza sporządzona przez ministerstwo gospodarki pod koniec roku 2007 zakładała spowolnienie gospodarcze w latach następnych (2008 - 7,5%, 2009 - 7,0%, 2010 - 6,8%) wynikające według ówczesnej oceny z naturalnego przebiegu klasycznego cyklu koniunkturalnego. Rok 2008 był okresem gwałtownie przełamującym trwałe tendencje gospodarki łotewskiej oraz weryfikującym przyjęte założenia makroekonomiczne. Już w pierwszym kwartale odnotowano spadek PKB do 3,3%, a pod koniec roku spadek tempa wzrostu gospodarczego osiągnął -10,1%.

Jedną z głównych przyczyn głębokiego kryzysu gospodarczego na Łotwie, który wraz z końcem 2008 roku przekształcił się w recesję, były problemy systemu bankowego. Bardzo wysoki poziom popytu wewnętrznego był kreowany w znacznym stopniu przez szeroko rozbudowany oraz liberalny system kredytowania, zarówno hipotecznego, jak i konsumpcyjnego. Z łącznej liczby 2,2 mln mieszkańców Łotwy, kredyty posiadało ok. 950 tys. Wraz z przedłużającym się kryzysem finansowania hipotecznego w Stanach Zjednoczonych oraz upadkiem we wrześniu ub. roku banku *Lehman Brothers*, banki działające na łotewskim rynku, będące w znacznym stopniu uzależnione kapitałowo od banków zagranicznych (ok. 80% rynku bankowego Łotwy), zaktywizowały wysiłki nad odzyskiwaniem środków od kredytobiorców wstrzymując jednocześnie akcję kredytową. W grudniu 2008 roku upadłość ogłosił jeden z największych banków łotewskich *Parex*. Konieczność nacjonalizacji 85% akcji banku, celem powstrzymania paniki w sektorze bankowym i poważnych reperkusji dla całego sektora finansowego, w znaczącym stopniu nadszarpnęła budżet państwa. Była to jedna z przyczyn licznych zmian w ustawie budżetowej na 2009 rok oraz konieczności wystąpienia do MFW oraz innych instytucji europejskich o pomoc finansową.

Globalne skutki kryzysu gospodarczego odstłoniły szereg poważnych problemów strukturalnych na Łotwie. Jednym z nich był niedostateczny poziom rezerw celowych oraz konsumpcyjne nastawienie gospodarki w okresie wysokiego wzrostu. Znamionym okazał się również wieloletni, wysoki deficyt bilansu handlowego oraz rosnąca dysproporcja w udziale w PKB sektora rolniczego i przemysłu, na korzyść sektora usługowego.

Słaba kondycja łotewskiego przemysłu w bardzo dużym stopniu uzależnia kraj od zagranicznych partnerów. Kluczowe dla gospodarki sektory (bankowy, energetyczny, paliwowy) są na Łotwie w dużej mierze w posiadaniu kapitału zagranicznego oraz opierają się na imporcie. Tym samym gospodarka łotewska jest bardzo podatna na fluktuacje zewnętrzne. Między innymi dlatego właśnie problemy gospodarcze na Łotwie mają o wiele poważniejszy charakter niż w pozostałych państwach UE. Przewidywane spowolnienie gospodarcze na Łotwie zbiegło się z pierwszymi objawami kryzysu gospodarczego, który w głównej mierze pchnął Łotwę w stronę recesji.

Macedonia

21 kwietnia br. rząd przyjął trzeci pakiet działań antykryzysowych mający na celu przeciwdziałanie skutkom światowego kryzysu finansowego na gospodarkę Macedonii. Zawiera on listę 70 działań, zgrupowanych w 3 kategoriach:

- nowelizacja budżetu,
- kredyty dla przedsiębiorstw,

- wsparcie dla przedsiębiorstw.

Wydatki budżetowe będą zredukowane o 9% (o 173 mln EUR), a deficyt pozostanie na niezmiennym poziomie 2,8% PKB. Zrewidowano również prognozy ekonomiczne. Rząd zakłada wzrost gospodarczy na poziomie 1% i inflację w wysokości 1% w 2009 roku. Rząd nie zamierza ciąć wydatków infrastrukturalnych, subsydiów dla rolnictwa, wydatków na strefy przemysłowe oraz kontrolę jakości importowanych dóbr. Premier Gruevski stwierdził, że rząd nie planuje podpisania nowej umowy z MFW. Wicepremier ds. gospodarczych Z. Stavreski zapewnił o woli utrzymania stabilności makroekonomicznej i stałego kursu denara. Wśród innych działań zaplanowano: tymczasowe zamrożenie zatrudnienia w administracji publicznej, opóźnienie podwyżki wynagrodzeń w administracji o 10% (pierwotnie zaplanowane na październik br.), obcięcie o 16% wydatków bieżących w tym na reklamę, sponsoring, podróże służbowe, zakaz zakupu mebli, wyposażenia i samochodów.

Przewidziano uruchomienie linii kredytowej o wartości 100 mln EUR ze środków Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Kredyty zostaną uruchomione na przełomie czerwca/lipca br. Do uzyskania kredytów będą uprawnione te przedsiębiorstwa, które nie dokonają redukcji zatrudnienia.

Wśród działań wsparcia przedsiębiorstw zaplanowano: współfinansowanie kredytów inwestycyjnych i obrotowych w 50% oraz subwencjonowanie stawek oprocentowania, dopłaty do oprocentowania kredytów udzielonych przez banki komercyjne oraz wydawanie gwarancji. Przyjęto również pakiet 52 działań upraszczających procedury celne w ramach projektu „Regulacyjnej Gilotyny”, zaakceptowano 10 działań zaproponowanych przez Izby Handlowe oraz przyjęto pakiet działań dotyczących wsparcia dla przewoźników transportowych.

Grecja

Od listopada 2008 roku rząd podjął szereg przedsięwzięć i środków polityki gospodarczej mających charakter doraźnych posunięć antykrzysowych, wzmacniających sektor finansowo - bankowy i sferę realnej gospodarki oraz wspierających najsłabsze ekonomicznie grupy społeczne, przy jednoczesnej realizacji programu (wymuszonego Paktem Stabilizacji i Wzrostu) konsolidacji finansów publicznych.

Pierwszym krokiem było objęcie gwarancjami państwowymi indywidualnych depozytów bankowych do 100 tys. EUR na okres do trzech lat oraz wprowadzenie środków ochrony kredytobiorców mających kłopoty ze spłatą zobowiązań (wzmocnienie transparentności procesów licytacji nieruchomości, zakaz licytacji nieruchomości poniżej cen rynkowych, środki ochronne w przypadku licytacji jedyne lokum mieszkaniowego kredytobiorcy).

Kluczowy element polityki gospodarczej rządu w sferze finansowo - bankowej stanowi tzw. pakiet bankowy - program wzmocnienia płynności i stabilności systemu finansowego przy jednoczesnym wsparciu możliwości kredytowych MSP, na który przeznaczono kwotę 28 mld EUR.

Pakiet bankowy składa się z trzech filarów:

- bezpośrednie dokapitalizowanie instytucji finansowych poprzez wprowadzenie do systemu środków publicznych w zamian za przejęcie przez państwo uprzywilejowanych akcji o stałej, 10% dywidendzie. Państwo zastrzegło sobie również prawo do usytuowania swoich przedstawicieli w zarządach banków - beneficjentów (budżet tego filaru określono na 5 mln EUR),
- udzielenie gwarancji państwa na zobowiązania instytucji finansowych wynikających z nowych kredytów zaciągniętych do 31 grudnia 2009 roku (o długości od 3 miesięcy

do trzech lat). Gwarancje nie obejmują międzybankowych instrumentów dłużnych (maksymalną kwotę gwarancji określono na 15 mld EUR),

- emisję rządowych papierów wartościowych (8 mld EUR) mających formę nieoprocentowanych specjalnych obligacji państwa przekazywanych odpłatnie zainteresowanym instytucjom z zastrzeżeniem, że pozyskany w ten sposób kapitał zostanie wykorzystany w zakresie finansowania potrzeb sektora MSP oraz kredytów mieszkaniowych.

Sporządzony w marcu 2009 roku raport w sprawie wykorzystania przez banki i instytucje finansowe środków przewidzianych w „pakiecie bankowym” informuje, że w programie wzięto do tej pory udział 17 greckich banków komercyjnych. Jedynie dwa z nich tzn. *Alpha Bank* i *Eurobank* (w Polsce występujący pod nazwą *Polbank*) skorzystały z możliwości oferowanych przez wszystkie trzy filary (na ponad 2,5 mld EUR każdy). Z pierwszego filaru wykorzystano kwotę 3,778 mld EUR, z drugiego skorzystały jedynie dwa banki na łączną kwotę 1 mld EUR, z trzeciego dziewięć banków otrzymało 4,439 mld EUR. Ogólnie do kwietnia 2009 roku greckie banki zaabsorbowały 9,218 mld EUR, co stanowi około 33% przewidywanych w programie środków.

Bank centralny wydał ostrzeżenie wobec komercyjnych banków greckich przed transferem środków pomocowych uzyskanych w ramach krajowego „pakietu bankowego” do swoich oddziałów/córek w regionie Europy Południowo - Wschodniej, zalecając jednocześnie zachowanie szczególnej ostrożności w ekspansji kredytowej na tych rynkach (będących zresztą tradycyjnym obszarem ekspansji kapitałowej greckich instytucji finansowych).

Postulat ochrony poziomu życia warstw społecznych o najniższych dochodach, grup najbardziej narażonych na skutki ogólnogospodarczego kryzysu oraz zapobieganie wzrostowi bezrobocia i zmniejszaniu się ilości miejsc pracy stanowi - w deklaracjach rządu greckiego - podstawowy cel polityki społeczno - gospodarczej rządu w okresie narastania zjawisk kryzysowych.

W grudniu 2008 roku premier Grecji K. Karamanlis przedstawił tzw. pakiet socjalny, mający na celu wsparcie finansowe szczególnie narażonych na skutki kryzysu grup społecznych. Rząd przewidział na ten cel kwotę 1,5 mld EUR.

Znalazły się w nim środki skierowane zarówno na wsparcie gospodarstw domowych o najniższych dochodach, jak również przedsięwzięcia nakierowane na ożywienie rynku pracy. Obejmuje on:

- jednorazowy zasiłek „spójności socjalnej”, tzw. zasiłek opałowy dla rencistów i emerytów oraz osób bezrobotnych w wysokości 200, 150 lub 100 EUR, w zależności od regionu kraju. Zasiłki te wypłacono w styczniu 2009 roku,
- zasiłek w wysokości 500 EUR dla bezrobotnych oraz emerytów i rencistów posiadających długi hipoteczne. Pierwsza rata zasiłku została wypłacona w styczniu, a następna w czerwcu 2009 roku,
- podwójna gratyfikacja bożonarodzeniowa (trzynaste wynagrodzenie) dla 300 tys. osób pobierających zasiłek dla bezrobotnych. Środki ten na łączną kwotę 70 mln EUR zostały wypłacone w grudniu 2008 roku,
- programy szkoleniowe dla pracowników z sektora MSP (500 mln EUR) oraz nowe programy promujące zatrudnianie bezrobotnych i wspierające młodych naukowców oraz absolwentów szkół (380 tys. EUR) stopniowo uruchamiane w roku 2009.

Wprowadzenie powyższych środków miało charakter nadzwyczajny, stanowiący bezpośrednią polityczną reakcję na nasilające się zjawiska kryzysowe (zwłaszcza spowolnienie greckiej gospodarki). Niezależnie od nich postulaty ochrony najsłabszych grup społecznych i walki z bezrobociem stanowią podstawowe cele poszczególnych działań greckiego rządu w sferze „tradycyjnej” polityki społeczno - gospodarczej (skierowanych np.

na wzmocnienie sektora MSP, wsparcia turystyki, podtrzymania eksportu itp.), finansowanych zarówno z budżetu krajowego jak i środków unijnych w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia.

Dodatkowo w kwietniu br. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zapowiedziało wprowadzenie środków skierowanych na wsparcie zatrudnienia w sektorze turystycznym i budowlanym na łączną kwotę 2,5 mld EUR, z czego 70% będzie pochodziło ze środków unijnych, natomiast pozostałe 30% z budżetu krajowego. Program przewiduje wdrożenie systemu dotacji przy ponownym zatrudnieniu pracowników sezonowych oraz uruchomieniu programów przeciwdziałających wzrostowi bezrobocia. Przewiduje się, iż z programów skorzysta ok. 500 tys. osób.

Ponad 20% greckiego PKB wypracowywane jest przez eksport towarowy oraz sektor usług eksportowych, głównie turystykę i transport morski. Zmiany w ich dynamice mają decydujący wpływ na ogólną koniunkturę gospodarczą w Grecji. Dlatego też te właśnie sektory koncentrowały uwagę rządu greckiego w ramach przedsięwzięć w sferze gospodarki realnej.

1. Turystyka:

W grudniu 2008 roku został przyjęty rządowy pakiet wsparcia zakładający:

- zwiększenie o 50% wydatków na reklamę i promocję turystyki przyjazdowej do Grecji,
- czasową redukcję stawek podatku od nieruchomości wykorzystywanych w celach turystycznych,
- ulgi kredytowe dla przedsiębiorstw sektora turystyki („zamrożenie” zobowiązań),
- dodatkowe finansowanie przedsiębiorstw turystycznych w ramach programu wzmacniania płynności gospodarki,
- redukcję opłat pobieranych przez władze lokalne od usług hotelarskich,
- przyspieszenie procedur zwrot podatku VAT dla przedsiębiorstw branży,
- zwiększenie możliwości kredytowych firm turystycznych poprzez udzielanie gwarancji i dotacji na spłatę odsetek w ramach programu wspierania MSP,
- ustanowienie priorytetu sektora turystycznego w ramach realizacji Programu Inwestycji Państwowych,
- zmianę formuły okresowego zasiłku dla bezrobotnych (w branży),
- zwiększenie zakresu funkcjonowania systemu wczasów pracowniczych (Workers Social Benefits Organisation),
- dynamiczne i niezwłoczne wdrażanie odnoszących się do turystyki elementów Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO), umożliwiających finansowanie działalności w zakresie infrastruktury turystycznej, usług i przedsiębiorstw tego sektora.

Organizacje i samorządy sektora turystycznego w reakcji na niekorzystne prognozy dotyczące tegorocznego sezonu turystycznego² apelowały do rządu o wdrożenie dodatkowego pakietu propozycji środków poprawiających konkurencyjność greckiego produktu turystycznego. Postulowały między innymi redukcję stawki podatku od towarów i usług, opłat lotniskowych oraz wsparcie dla pracowników sezonowych tego sektora.

W reakcji na w/w postulaty, minister ds. transportu wspólnie z ministrem ds. rozwoju

---

² Od początku bieżącego roku notowany jest spadek rezerwacji zorganizowanych pakietów wczasowych średnio o 20% - 30%. Dotyczy to tradycyjnych kierunków turystyki przyjazdowej - Niemiec (2,3 mln turystów w 2008 roku), Wielkiej Brytanii (2,5 mln) oraz Rosji (330 tys.). Związek Greckich Przedsiębiorstw Turystycznych (SETE) szacuje, iż w roku bieżącym może przyjechać do Grecji o 3 mln turystów mniej, niż w roku 2008. Spadek ten oznacza utratę dochodów bezpośrednich i pośrednich rzędu 5 mld EUR. Według Instytutu Badań i Prognoz Turystycznych spadek turystyki przyjazdowej o 5%, 10%, 15% doprowadzi do utraty miejsc pracy odpowiednio o 69.000, 96.000 i 114.000.

turystyki ogłosili na początku kwietnia br. czasowe zawieszenie pobierania opłat lotniskowych w okresie od kwietnia do września br. na krajowych lotniskach regionalnych (zawieszenie nie dotyczy ateńskiego lotniska międzynarodowego) dla lotów zarówno zagranicznych, jak i krajowych. Instrument ten skierowany jest na ożywienie turystyki przyjazdowej i ma zwiększyć konkurencyjność greckiej oferty turystycznej. Jak na razie nie podjęto jednak decyzji o redukcji (o 3 pkt.) podatku VAT na usługi turystyczne, o co zabiega Panhelleński Związek Hotelarzy.

2. Eksport

Pod koniec marca br. minister ds. gospodarki i finansów ogłosił pakiet przedsięwzięć skierowanych na ożywienie greckiego eksportu³.

W jego ramach zostaną wdrożone następujące instrumenty:

- specjalny program wsparcia w wysokości 10 mln EUR (rocznie) dla przedsiębiorstw zorientowanych na eksport - celem programu jest wsparcie finansowe ukierunkowanych działań promocyjnych przedsiębiorstw (prezentacja oferty, udział w targach itp.),
- podniesienie kwoty dofinansowania budżetowego dla Greckiej Organizacji Promocji Eksportu „HEPO” z 9 mln EUR w 2008 do 16 mln EUR w 2009 roku (wzrost o 80%), co umożliwić powinno pokrycie (sfinansowanie przez państwo) 70% kosztów udziału przedsiębiorstw w programie promocyjnym HEPO (udział w targach międzynarodowych, misje gospodarcze, *matchmaking*, *road shows* itp.),
- przeznaczenie ok. 3 mln EUR na zorganizowanie - przy współpracy z zainteresowanymi resortami (Ministerstwo Kultury, Ministerstwo Rozwoju Turystyki) oraz z grecką Agencją Inwestycji Zagranicznych „Invest in Greece” - kilku dużych imprez międzynarodowych promujących Grecję,
- stały monitoring stanu greckiego eksportu przez powołany na okres kryzysu specjalny komitet, działający w ramach Narodowej Komisji ds. Eksportu. Analiza tendencji na rynkach światowych pozwoli na dokonywanie odpowiednich korekt w programie promocji realizowanym przez HEPO, dokonywanie rewizji jej strategii i dostosowanie programu działania HEPO do realnych potrzeb przedsiębiorstw,
- doprowadzenie do koordynacji działalności promocyjnej Organizacji Promocji Eksportu „HEPO” i Agencji Inwestycji Zagranicznych „Invest in Greece” i uzyskanie stosownych efektów synergii.

3. Rynek samochodowy

Mimo, iż w Grecji nie są produkowane samochody rząd przygotował projekt fiskalnych środków skierowanych na podtrzymanie sprzedaży w branży motoryzacyjnej (od stycznia do lutego 2009 roku sprzedaż samochodów spadła o 30%), polegających na obniżeniu (na okres 4 miesięcy) o 50% podatku akcyzowego dla wszystkich kategorii nowych samochodów osobowych i pojazdów dwukołowych, bez względu na pojemność silnika.

4. Sektor budownictwa

Mając na uwadze drastyczny spadek działalności w sektorze budowlanym (od początku roku bieżącego o 33,4% w porównaniu do tego samego okresu roku 2008) oraz 30% spadek zatrudnienia w tym sektorze rząd zapowiada pakiet wsparcia dla sektora budowlanego. Według wstępnych informacji planowane środki będą zawierały między innymi ulgi podatkowe w zakresie nabywania nieruchomości.

---

³ Według danych greckiego urzędu statystycznego w styczniu 2009 r. odnotowano spadek eksportu o 22% w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego, natomiast za cały 2008 r. wzrósł o 1,1%. Według danych Eurostat za 2008 r. grecki eksport stanowił 7,2% PKB, co stawia Grecję na 26. pozycji w UE-27.

Podstawowym wyzwaniem dla greckiej gospodarki, decydującym o długofalowej strategii, jak i kierunkach oraz opcjach bieżącej polityki gospodarczej i społecznej rządu pozostają od lat problemy z utrzymującym się deficytem finansów publicznych. Stan finansów publicznych determinuje pole manewru rządu greckiego w zakresie programowania i wdrażania pakietów anty kryzysowych. Dlatego też wieloletnie, strategiczne działania rządu w zakresie poprawy sytuacji w finansach publicznych wzmocnione są obecnie środkami „nadzwyczajnymi”, wprowadzanymi w kontekście bieżących informacji o stanie gospodarki. Deficyt finansów publicznych za rok 2008, szacowany przez Komisję Europejską na początku br. na 3,4% PKB, ponownie skłonił Komisję do wszczęcia wobec Grecji procedury nadmiernego deficytu. Grecja została wezwana do podjęcia natychmiastowych działań w kierunku konsolidacji finansów publicznych, między innymi poprzez prowadzenie konsekwentnej polityki ograniczania wydatków bieżących, łącznie z rozważną polityką płacową w sektorze publicznym. Komisja rekomendowała także zastosowanie środków gwarantujących stabilność finansów publicznych oraz wprowadzenie w trybie pilnym reform administracji podatkowej oraz usprawnienie funkcjonowania procedur budżetowych. Zalecała także kontynuację bieżących reform systemu opieki zdrowotnej oraz systemu emerytalnego. Jeszcze w lutym 2009 roku rząd Grecji przedstawił pakiet 12 środków skierowanych na zmniejszenie kosztów funkcjonowania sfery budżetowej, na który składały się:

- nałożenie obowiązku ścisłej współpracy wszystkich resortów z Sekretariatem Generalnym rządu w celu podjęcia w trybie natychmiastowym działań zmierzających do likwidacji lub scalania (fuzji) organizacji i przedsiębiorstw sektora publicznego (obecnie jest ich ponad 1000),
- ograniczenie wydatków elastycznych wszystkich ministerstw o 10% (ma przynieść oszczędności rządu 500 mln EUR),
- ścisłe wdrażanie planu reform sektora publicznego przez ministerstwa nadzorujące przedsiębiorstwa państwowe,
- ograniczanie zatrudnienia we wszystkich sektorach publicznych, za wyjątkiem zdrowia i edukacji,
- ograniczenie (w roku bieżącym) o 10% wydatków związanych z zatrudnieniem pracowników na zasadzie umowy o dzieło i na czas określony w sektorze publicznym,
- przejęcie przez kompetentne ministerstwa odpowiedzialności za wdrażanie środków legislacyjnych w celu kontroli wydatków samorządów regionalnych, szpitali, funduszy ubezpieczeń społecznych,
- uruchomienie zintegrowanego systemu zaopatrzenia sektora opieki zdrowotnej,
- przyspieszenie realizacji programu elektronicznej kontroli i wystawiania recept,
- ścisła współpraca resortów liniowych z Ministerstwem Gospodarki i Finansów w sprawie pilnego uruchomienia urzędu integrującego system wynagrodzeń pracowników służby cywilnej,
- natychmiastowe zrównanie górnej granicy wynagrodzenia dla członków zarządów instytucji i przedsiębiorstw sektora publicznego z poziomem wynagrodzenia sekretarza generalnego w ministerstwie,
- redukcja o 25% kosztów administracyjnych związanych z obsługą przedsiębiorcy,
- usprawnienie mechanizmów zapobiegania uchylaniu się od płacenia podatków.

Nie przewidziano również na rok bieżący podwyżek wynagrodzeń oraz rent i emerytur w sektorze państwowym. Jednak pracownikom o dochodach miesięcznych brutto do 1,5 tys. EUR oraz 1,7 tys. EUR zostaną wypłacone jednorazowe kwoty wyrównawcze w wysokości odpowiednio 500 EUR i 300 EUR. Wypłaty te będą zwolnione z podatku i innych obciążeń. Podobną regulacją objęto renty i emerytury pracowników sektora państwowego, którym również zostanie przyznany doraźny zasiłek; dla rent i emerytur

w wysokości do 800 EUR wyniesie on 500 EUR, a do 1 tys. EUR - 300 EUR. Na 2009 rok przewidywane jest zatrudnienie w sektorze państwowym 12 tys. nowych pracowników, co w porównaniu z liczbą (22 tys.) zwolnionych w 2008 roku etatów oznacza redukcję zatrudnienia. Dodatkowo rząd zapowiedział wprowadzenie od 1 stycznia 2010 roku nowego systemu płac w sektorze państwowym dla nowo przyjmowanych pracowników oraz redukcję wielu dodatków. Rząd oczekuje, iż zredukuje w ten sposób wydatki publiczne rządu 200 mln EUR.

Po stronie dochodów budżetowych rząd zdecydował o zastosowaniu doraźnych środków fiskalnych: wprowadzono jednorazową opłatę ryczałtową dla dochodów od 60 tys. EUR do 80 tys. EUR⁴ w wysokości 1 tys. EUR, dla dochodów od 80 tys. EUR do 100 tys. EUR – 2 tys. EUR, dla dochodów od 100 tys. EUR do 150 tys. EUR - 3 tys. EUR i dla dochodów powyżej 150 tys. EUR - 5 tys. EUR. Wdrożenie tych regulacji ma podnieść dochody budżetowe o 274 mln EUR. Charakter symboliczny ma wprowadzenie 5% odpisów od wynagrodzeń brutto członków parlamentu na rzecz Funduszu Spójności Społecznej.

Rząd zamierza również podjąć działania w kierunku zmian strukturalnych systemu ściągania zaległych należności wobec urzędów państwowych (celnych i podatkowych). Szacuje się, iż obecny stan zaległych należności z tych tytułów wynosi ok. 20 mld EUR. Usprawniając ten system rząd oczekuje na wpływy do budżetu państwa w wysokości 1,8 mld EUR.

Francja

31 marca br. we Francji wszedł w życie dekret regulujący kwestie wynagrodzeń kadry zarządzającej przedsiębiorstw (zmodyfikowany 22 kwietnia). Przepisy dotyczą szefów banków i koncernów samochodowych korzystających z pomocy państwa oraz przedsiębiorstw, które otrzymały pożyczki z Funduszu rozwoju gospodarczego i społecznego (FDES) w wysokości przekraczającej kwotę 25 mln EUR.

Zarządzający nie będą mogli skorzystać z akcji darmowych *stock-options* oraz dodatków do emerytur (*retraites chapeaux*). Inne zmienne części wynagrodzenia (bonusy) są dopuszczalne pod warunkiem akceptacji zarządu lub rady nadzorczej, udzielonej na okres nieprzekraczający roku i ogłoszonej publicznie. Podstawą zgody mają być ustalone wcześniej kryteria jakościowe i ilościowe działalności, niepowiązane z kursem giełdowym. Zmienne części wynagrodzenia nie mogą być przyznane lub wypłacone w przypadku, gdy przedsiębiorstwo dokonało masowych zwolnień.

Zbliżone wymogi zaczną obowiązywać w przedsiębiorstwach publicznych, gdyż - zgodnie z treścią komunikatu - „państwo powinno być wzorem w kształtowaniu polityki wynagrodzeń”. Odprawy dla odchodzącej kadry (tylko w przypadku zwolnienia) muszą zostać ustalone na poziomie niższym od równowartości dwuletniego wynagrodzenia. Nie będą jednak wypłacane w sytuacji poważnych trudności ekonomicznych firmy.

Francja jest pierwszym dużym krajem europejskim, który zdecydował się na regulację wszystkich elementów wynagrodzenia w przedsiębiorstwach korzystających z pomocy publicznej. W razie potrzeby przepisy - które mają obowiązywać do 31 grudnia 2010 roku - mogą zostać zmienione lub przedłużone. Nad egzekwowaniem dekretu będzie czuwać Ministerstwo Gospodarki, Przemysłu i Zatrudnienia.

Pozostałe przedsiębiorstwa obowiązuje (przynajmniej teoretycznie) „kodeks dobrych praktyk”. *Medef* i *Afep* - zrzeszenia firm prywatnych - z inicjatywy których powstał dokument, potwierdziły w obecności przedstawicieli rządu wolę pełnego wprowadzenia w życie jego rekomendacji. Francuski nadzór finansowy sprawdzi i przedstawi w raporcie stopień realizacji postanowień kodeksu.

---

⁴ Dochody uzyskane w roku podatkowym 2008.

Rząd czeka ponadto na ukonstytuowanie się do końca kwietnia „komitetu mędrców” pilnującego, by kadra zarządzająca wprowadzająca plany ograniczenia zatrudnienia zmodyfikowała zasady własnego wynagrodzenia. Premier F. Fillon zapowiedział również drastyczne opodatkowanie dodatkowych emerytur, oprócz regularnych świadczeń emerytalnych, wypłacanych kadrze zarządzającej przez przedsiębiorstwa. Odpowiednie regulacje, mające zmniejszyć atrakcyjność dodatków, zostaną uchwalone w trakcie przyszłej debaty budżetowej.

Kuba

Bank Centralny Kuby zdecydował o zaostrzeniu od 7 maja br. kontroli nad transakcjami bankowymi realizowanymi przez przedsiębiorstwa zagraniczne i z kapitałem mieszanym. Ograniczone zostaną możliwości wypłat gotówkowych, które będzie można realizować pod warunkiem wcześniejszego zadeklarowania miesięcznej kwoty transakcji i jej celu. Zaprzeszane zostanie wydawanie kart debetowych dla zagranicznych osób prawnych, a wszystkie aktualnie będące w obiegu zostaną unieważnione. Dla wszystkich operacji powyżej 10 tys. CUC (10,8 tys. USD) konieczne będzie złożenie oświadczenia o pochodzeniu i przeznaczeniu środków. Bank Centralny będzie mógł zablokować każdą operację, którą uzna za „niejasną”.

Posunięcia te mają najprawdopodobniej na celu przeciwdziałanie kryzysowi płynności finansowej, który gnębi Kubę od czasu huraganów. Od kilku miesięcy działające na Kubie przedsiębiorstwa informują o problemach z realizacją płatności i o przetrzymywaniu przez kubańskie banki zleceń przelewów międzynarodowych (środki znikają z kont na Kubie, ale tygodniami nie pojawiają się na kontach za granicą). Banki nieoficjalnie przyznają, że ich rezerwy dewizowe są dalece niewystarczające, przez co nie są one w stanie na bieżąco wywiązywać się ze zobowiązań międzynarodowych. Pogłębienie problemów z płynnością związane jest najprawdopodobniej ze światowym kryzysem finansowym, który odciął Kubie dostęp do kredytów oraz utrzymującymi się niekorzystnymi dla Kuby tendencjami na światowych rynkach (niskie ceny niklu, spadek turystyki, wysokie ceny żywności). Zdaniem osób z kręgów gospodarczych, Kuba stoi na granicy niewypłacalności, której ogłoszenia władze będą jednak za wszelką cenę starały się uniknąć w obawie o odpływ inwestycji i o pogorszenie notowań atrakcyjności inwestycyjnej kraju.

Izrael

Premier B. Netanyahu wspólnie z Ministrem Finansów Steinitzem ogłosili program gospodarczy nowego rządu Izraela. Program nazwany „Hamowanie i Przyspieszanie” zakłada 5 kroków:

1. Ułatwienia kredytowe i wsparcie eksportu.
2. Powstrzymanie wzrostu bezrobocia, a następnie doprowadzenie do wzrostu zatrudnienia.
3. Reformy strukturalne.
4. Obniżenie podatków.
5. Inwestycje w kapitał ludzki.

W ramach pierwszego kroku przewiduje się udzielenie gwarancji rządowych na łączną kwotę 20 mld NIS, w tym 12 mld dla banków w celu pobudzenia rynku kredytowego, 2 mld dla sektora pozabankowego, a 6 mld na wsparcie eksportu. Rząd rozpocznie udzielanie gwarancji jeszcze przed końcem kwietnia br.

W zakresie zwalczania bezrobocia planuje się kary pieniężne dla firm zatrudniających obcokrajowców z pominięciem obowiązujących w tym zakresie przepisów, zmiany w podatkach, rozwój systemu szkoleń i pomoc finansową dla zakładów, którym grozi upadłość.

Reformy strukturalne polegać będą na usuwaniu barier biurokratycznych w administracji i pobudzeniu konkurencji przede wszystkim na rynku energetycznym i w portach. Podatki będą systematycznie redukowane. Dla osób indywidualnych najwyższa skala zostanie do 2016 roku zmniejszona z 46% do 30%, natomiast dla firm z 26% do 18%. Inwestycje w kapitał ludzki będą polegać na podniesieniu jakości nauczania i szerszym dostępie młodzieży do bezpłatnych studiów.

Holandia

Najwyższym priorytetem, jakim kierował się rząd podczas ustalania pakietu antykryzysowego było dążenie do odbudowy rynku pracy, przedsiębiorczości oraz stabilności w kontekście ochrony relacji społecznych. Pakiet antykryzysowy jest rezultatem debat nad ochroną gospodarstw domowych i przedsiębiorstw przed skutkami kryzysu, nad wykorzystaniem okoliczności, jakie stwarza recesja dla zbudowania innowacyjnego i stabilnego systemu ekonomicznego oraz nad kwestiami moralnymi, które pojawiły się w związku z analizą przyczyn recesji.

I. 1. Instrumenty krótkoterminowe (2009-2011):

- 2009 – 2010 - stymulacja finansowa (zwłaszcza dotycząca krótkoterminowej kwestii podtrzymania zatrudnienia):
Rząd podjął decyzję o uruchomieniu instrumentów wartych ok. 3 mld EUR w 2009 roku oraz ok. 3 mld EUR w 2010 roku stymulujących rynek pracy (priorytet stanowi zwalczanie bezrobocia wśród ludzi młodych), oświatę i naukę, infrastrukturę (budowa i utrzymanie w dobrym stanie dróg lądowych i wodnych, szpitali, szkół, itp.), budownictwo mieszkaniowe, gwarantujących stabilność gospodarczą oraz poprawę płynności przedsiębiorstw. Do tego dołączą wydatki finansowe z gmin i prowincji o szacowanej wysokości 1,5 mld EUR. Ponadto, na zwalczanie bezrobocia zostaną przeznaczone dodatkowe środki (1 mld EUR w 2009 roku, 4 mld EUR w 2010 oraz 4,5 mld EUR w 2011). Wartość konsumpcji i inwestycji pobudzonych w ten sposób w holenderskiej gospodarce szacowana jest na 50 mld EUR w latach 2009-2010,
  - Od roku 2011 - proces przywracania równowagi finansów publicznych.
W budżecie na 2011 rok, po wygaśnięciu obowiązującego obecnie układu zbiorowego dla administracji publicznej, nie będzie podwyżek dla pracowników zatrudnionych w ww. sektorze. Deficyt spowodowany wydatkami z lat 2009-2010 (szacowany na 3,7 mld EUR) zostanie zrównoważony. Dodatkowo od roku 2011 zostaną pokryte koszty odsetek wyższego deficytu w latach 2009-2010 (1,8 mld EUR). Te działania będą częścią procesu odbudowy finansów rządowych mającego na celu obniżanie deficytu budżetowego, co najmniej o 0,5 % PKB rocznie.
2. Instrumenty długoterminowe (skutki zostaną osiągnięte w roku 2015 i później):
- podwyższenie wieku emerytalnego z 65 na 67 lat w celu zapewnienia długoterminowej ochrony zabezpieczeń społecznych.
Instrument oficjalnie nie jest (jeszcze) częścią pakietu. W obliczu braku poparcia ze strony Niderlandzkiej Federacji Związków Zawodowych FNV dla podwyższenia wieku emerytalnego strony uzgodniły, że Rada Ekonomiczno-Społeczna SER (odpowiednik komisji trójstronnej) do października br. ma czas na znalezienie alternatywnego rozwiązania. Nieoficjalnie mówi się jednak o braku możliwości stworzenia odpowiedniej alternatywy, ponieważ ewentualne rozwiązanie zastępcze obwarowane jest szeregiem trudnych do spełnienia warunków:
    - po pierwsze, wartość instrumentu(-ów) nie może być mniejsza od kwoty, na jaką szacuje się oszczędności z tytułu podwyższenia wieku emerytalnego,
    - po drugie, propozycja SER wymaga jednogłównego poparcia wszystkich jego członków.

Stopniowe podwyższanie wieku emerytalnego (prawdopodobnie o 1 miesiąc w skali roku) ma się rozpocząć w roku 2012. Instrument przyniesie ma Skarbowi Państwa oszczędności rzędu 0,7% PKB oraz stanowić rozwiązanie dla problemów, z jakimi według przewidywań ekspertów borykać się będzie gospodarka Królestwa Niderlandów w obliczu starzenia się społeczeństwa.

- podwyższenie podatku od nieruchomości dla właścicieli domów i mieszkań o wartości przekraczającej 1 mln EUR.
3. Instrumenty wspierające przedsiębiorczość:
- *ustawa „Carry back”*
Przedsiębiorstwa, których działalność czasowo ucierpiała w konsekwencji kryzysu będą mogły skorzystać z przyspieszonego zwrotu nadpłaconego podatku,
  - *rozliczenie podatku VAT*
Od kwietnia br. niderlandzkie firmy będą mogły rozliczać podatek VAT raz na kwartał (do tej pory obowiązywał miesięczny okres rozliczeniowy).
  - *ograniczenie barier administracyjnych*
Rząd zapowiedział dalsze ograniczanie barier administracyjnych w sektorze przedsiębiorstw. Na ten cel przeznaczona została kwota 1 mld EUR. Jednym z działań zaplanowanych w tym obszarze będzie uproszczenie rocznego sprawozdania z działalności firm,
  - *wsparcie finansowe dla MKB*
W 2010 roku rząd przeznaczy 75 mln EUR na rzecz MKB (państwowej organizacji pracodawców obejmującej MSP),
  - *zniesienie podatku lotniczego*
Wprowadzenie instrumentu w lipcu 2008 roku miało wzbogacić Skarb Państwa o dodatkowe 150 mln EUR rocznie. W praktyce przyniosło niderlandzkiej gospodarce stratę rzędu 1,3 mld EUR (według szacunków branży turystycznej), ponieważ niderlandzcy pasażerowie zaczęli masowo korzystać z portów lotniczych w Niemczech i Belgii. Zniesienie podatku lotniczego ma związek z poszerzeniem zakresu płynności niderlandzkich przedsiębiorstw związanych z lotniskiem Schiphol.
4. Instrumenty wspierające inwestycje zagraniczne
- *poszerzenie obszaru transakcji objętych ubezpieczeniem kredytów eksportowych*
Na mocy obowiązujących przed kryzysem regulacji rząd ubezpieczał ryzyko związane z eksportem dóbr i usług kapitałowych. Ubezpieczenie dotyczyło transakcji, które z uwagi na wartość lub kraj docelowy (np. jeśli partnerem jest kraj o niestabilnym klimacie ekonomicznym lub politycznym), nie podlegały ubezpieczeniu na rynku prywatnych ubezpieczeń. Ubezpieczenie obejmowało ryzyko kredytowe lub leasingowe, produkcyjne oraz wahania kursu. W ramach pakietu antykryzysowego rząd przeznaczył dodatkowe środki na wsparcie eksporterów oraz rozszerzył obszar transakcji objętych ww. ubezpieczeniem. Od kwietnia 2009 roku niderlandzkie firmy mogą korzystać z ubezpieczenia kredytów eksportowych przy transakcjach z wybranymi krajami Europy Środkowej i Wschodniej oraz Rosją. Ponadto ubezpieczenia przekształcone zostały w gwarancje dla banków. Dodatkowo na ubezpieczenia kredytów dla transakcji zawieranych z krajami rozwijającymi się, tj. Indie czy Chiny, rząd przeznaczył dodatkowe 20 mln EUR. Z instrumentu, według intencji rządu korzystają zarówno banki, jak i eksporterzy - banki będą chętniej finansować daną transakcję, a eksporterzy otrzymają pełną kwotę na jej zrealizowanie.
Ponadto rząd przeznaczył większą pulę na finansowanie funduszy *SENO* i *GOM*.

SENO oferuje przedsiębiorcom ubezpieczenie ryzyka związanego z płatnościami przy eksporcie na wschodzące rynki, na które nie można uzyskać żadnego innego kredytu (tzw. dobry projekt na złym rynku).

GOM (Garantiefaciliteit voor Opkomende Marten) stanowi gwarancję dla działalności na rynkach w krajach rozwijających się. Zabezpieczenie to można uzyskać jedynie w przypadku, gdy transakcja otrzyma poparcie Ministerstwa Współpracy z Krajami Rozwijającymi. Obydwa fundusze zarządzane są przez Ministerstwo Spraw Ekonomicznych i mają na celu stymulowanie rozwoju współpracy gospodarczej z krajami trzeciego świata.

Wszystkie trzy instrumenty wsparcia dla niderlandzkich eksporterów obwarowane są następującymi warunkami: (1) przedsiębiorstwo musi posiadać siedzibę na terytorium Holandii; (2) miejscem realizacji wywozu muszą być Niderlandy; (3) ubezpieczone transakcje muszą posiadać określony stopień ryzyka; transakcje obciążone zbyt dużym ryzykiem nie kwalifikują się do objęcia instrumentem.

5. Instrumenty wspierające innowacyjność

- *zwiększenie subwencji na działalność z zakresu B+R (WBSO)*

Wsparcie dla przedsiębiorców prowadzących działalność w obszarze badań i rozwoju pochodzi ze środków publicznych. Celem subwencji jest obniżenie kosztów związanych z zatrudnieniem pracowników bezpośrednio zaangażowanych w badania techniczno-naukowe, technologicznie innowacyjną produkcję (między innymi oprogramowanie software), np. ulgi w podatku dochodowym oraz dopłaty do ubezpieczeń społecznych. Beneficjentami subwencji WBSO są głównie przedsiębiorstwa z sektora MSP oraz rozpoczynający działalność przedsiębiorcy. WBSO jest instrumentem mającym zwiększyć zaangażowanie sektora prywatnego w inwestycje na rzecz B+R. W latach 2009-2010 rząd przeznaczył na ten cel dodatkową kwotę 150 mln EUR,

- *tymczasowy transfer pracowników B+R do sektora publicznego*

Rząd będzie inwestował we wzmocnienie infrastruktury naukowej oraz zaoferuje naukowcom możliwość tymczasowego zatrudnienia w sektorze publicznym związanym z B+R. Na ten cel rząd przeznaczył 110 mln EUR w roku 2009 oraz 170 mln EUR w roku 2010.

5. Instrumenty wspierające stosowanie energii odnawialnej

- *rozwój energooszczędnego budownictwa mieszkaniowego i inwestycje w budynki użyteczności publicznej*

Rząd będzie stymulował rozwój energooszczędnego sektora mieszkaniowego (między innymi poprzez izolację budynków mieszkalnych). Ponadto przeprowadzone zostaną remonty szpitali i domów opieki, budowa oraz inwestycje w celu poprawy parametrów energooszczędnych szkół. Na sfinansowanie ww. projektów przeznaczono kwotę 600 mln EUR,

- *zwiększenie mocy produkcyjnej parków wiatrowych*

Rząd zaplanował rozbudowę parków wiatrowych na Morzu Północnym (do 2011 roku powstanie dodatkowych 200 wiatraków). W ten sposób moc produkcyjna niderlandzkich elektrowni wiatrowych na morzu wzrośnie o dodatkowe 500 MW. Rozbudowa parków spowoduje powstanie nowych miejsc pracy w wielu sektorach (między innymi przy produkcji turbin i innych elementów, w ramach działalności offshore, w przemyśle portowym) oraz zwiększy szanse Holandii na osiągnięcie 20% produkcji energii ze źródeł odnawialnych do roku 2020.

II. Uregulowania w zakresie rynku pracy

Na działania antykryzysowe w obszarze rynku pracy przeznaczono łączną kwotę 3 mld EUR. Wdrażane instrumenty mają na celu przede wszystkim zapobieganie bezrobociu (w tym walkę z bezrobociem wśród młodzieży oraz innych grup społecznych, których dostęp do rynku pracy jest szczególnie utrudniony), a także stymulację rozwoju edukacji i wiedzy. Ponadto, zaplanowano inwestycje w rozwój zrównoważonej gospodarki, infrastruktury drogowej i mieszkaniowej oraz wsparcie dla przedsiębiorstw. Oprócz wspomnianych powyżej funduszy rządowych rozwój gospodarki wsparty zostanie dodatkową kwotą w wysokości 1,5 mld EUR zadeklarowaną przez władze lokalne i regionalne. Na działania w obszarze rynku pracy w latach 2009, 2010 i 2011 rząd przeznaczy odpowiednio 250, 350 i 100 mln EUR.

Budżet na wypłatę zasiłku dla bezrobotnych zostanie zwiększony o odpowiednio 1 mld w 2009, 4 mld w 2010 oraz 4,5 mld EUR w 2011 roku.

1. Tymczasowe wsparcie z funduszu dla bezrobotnych - skrócony czas pracy

Instrument jest kontynuacją tzw. regulacji o skróconym czasie pracy (wtv), stworzonej dla przedsiębiorstw dotkniętych kryzysem i uruchomionej jesienią 2008 roku. Firmy, których działalność czasowo ucierpiała w konsekwencji kryzysu (wywołał np. tymczasowy brak lub spadek liczby zleceń, powodując zmniejszenie obrotów), i które nie mogą w związku z tym zapewnić swoim pracownikom pracy w pełnym wymiarze godzin od 1 grudnia 2008 do 21 marca 2009 roku mogły zwrócić się do rządu o przyznanie prawa do skorzystania z możliwości czasowego zwolnienia lub zmniejszenia wymiaru pracy zatrudnionych pracowników. W takich sytuacjach rekompensata za nieprzepracowane godziny wypłacana była pracownikom z funduszu gromadzącego zasiłki dla bezrobotnych. Warunkiem, jaki musiały spełnić firmy ubiegające się o wsparcie z funduszu dla bezrobotnych, było wykazanie gotowości do szkolenia pracowników w okresie korzystania z pomocy oraz delegowania ich do innych firm. Instrument powstał w celu ograniczenia fali zwolnień z jednej strony, z drugiej zaś miał wyeliminować konieczność rekrutacji i treningu nowych pracowników w momencie, gdy dana firma na nowo będzie mogła uruchomić zawieszoną działalność.

Ponieważ regulacja o skróconym czasie pracy z założenia była rozwiązaniem tymczasowym oraz obwarowana została warunkami, z których spełnieniem przedsiębiorcy często mieli kłopot (np. spadek obrotów w okresie 2 miesięcy musiał wynieść minimum 30% w stosunku do poprzedniego roku), od 1 kwietnia br. wszedł w życie nowy instrument.

Rozwiązanie gwarantuje firmom zachowanie wykwalifikowanych pracowników dzięki możliwości skorzystania ze wsparcia z funduszu dla bezrobotnych. W ramach nowej regulacji pracodawca może tymczasowo ograniczyć wymiar czasu pracy do 50%. Nieprzepracowane godziny są rekompensowane z funduszu dla bezrobotnych. Wysokość wynagrodzenia pracownika ulega w takiej sytuacji obniżeniu, zachowany zostaje jednak stosunek pracy, a łączne dochody (50% wynagrodzenia + 50% zasiłku) są wyższe niż w przypadku utraty pracy. Warunkiem do skorzystania z instrumentu jest dobra kondycja przedsiębiorstwa, gwarantująca wznowienie działalności w pełnym wymiarze po ustabilizowaniu się sytuacji gospodarczej. Z rozwiązania firmy korzystać mogą przez 3 miesiące, z możliwością dwukrotnego przedłużenia tego okresu o 6 miesięcy (max. 15 miesięcy). Pracodawcy mogą składać wnioski o możliwość skorzystania z instrumentu do stycznia 2010 roku.

Przedsiębiorstwo może tylko raz wystąpić o uruchomienie instrumentu. Oznacza to w praktyce, że pracodawca nie może „dodawać” czy „wymieniać” kolejnych pracowników do raz uruchomionego projektu.

Wniosek o uruchomienie procedury składa pracodawca. Instytucją decydującą o tym, czy dany przypadek spełnia kryteria, jest zakład ubezpieczeń społecznych UWV. Po akceptacji wniosku przez UWV w każdym przypadku zawierana jest umowa indywidualna pomiędzy pracodawcą a danym pracownikiem.

Pracownik korzystający z ww. uprawnień automatycznie wykorzystuje swoje prawo do zasiłku dla bezrobotnych. W przypadku, gdy pracownik zostanie zwolniony po okresie pracy w zredukowanym wymiarze czasu, przysługiwać mu będzie tylko taki wymiar zasiłku, który nie został uprzednio wykorzystany.

Jednym z kryteriów jest objęcie pracowników systemem szkoleń i jest to kryterium sprawdzane przez UWV. Szkolenia są obowiązkowe dla pracowników objętych tym instrumentem.

Pozostałe kryteria upoważniające do skorzystania z rozwiązania obejmują:

- osiągnięcie obustronnego porozumienia (pracodawca - związek zawodowy lub inna instytucja reprezentująca interesy pracownika) w kwestii objęcia pracownika (-ów) danej firmy wsparciem z funduszu dla bezrobotnych,
- zwolnienie pracownika w okresie objęcia wsparciem z funduszu nakłada na pracodawcę obowiązek pokrycia połowy kosztów zasiłku,
- po upływie okresu korzystania z zasiłku pracodawca zobowiązany jest zapewnić pracownikowi zatrudnienie w pełnym wymiarze godzin przez okres trwający minimum 3 miesiące.

Budżet na realizację instrumentu wynosi 375 mln EUR, z czego 300 mln to dodatkowe środki budżetowe, a 75 mln ma pochodzić z oszczędności funduszu wypłacającego zasiłki dla bezrobotnych. Regulacja obowiązywać będzie do momentu wyczerpania środków. Monitoringiem postępu wykorzystania tych środków zajmuje się ministerstwo pracy.

Ocena regulacji dotyczących krótszego czasu pracy funkcjonujących od jesieni 2008 do wiosny 2009 roku (tzw. pakiet jesienny):

- jak dotąd pakiet jesienny pozwalający na skrócenie czasu pracy objął 810.339 godzin pracy w 853 firmach (przeciętnie 1000 osobo-godzin w przedsiębiorstwie). Możliwość korzystania z tej regulacji zakończyła się w dniu 21 marca br., ale procedury rozpoczęte pod poprzednim reżimem wciąż trwają. Ze względu na zbyt krótki okres niemożliwa jest obecnie ocena efektów tej regulacji (ministerstwo ani partnerzy społeczni nie posiadają danych dotyczących liczby upadłości, którym udało się zapobiec czy też osób, które uchroniono faktycznie przed bezrobociem),
- nowe rozwiązanie dotyczące skrócenia czasu pracy (pakiet wiosenny) wprowadzono głównie po to, by zawrzeć w nim sankcję dla pracodawcy w przypadku zwolnienia pracownika. Z punktu widzenia pracownika te dwa modele nie różnią się istotnie.

2. Wsparcie dla grup objętych szczególnie wysokim ryzykiem bezrobocia

W celu skrócenia okresu zależności od różnych form wsparcia finansowego dla osób pozostających bez pracy, grupy społeczne narażone na szczególnie wysokie ryzyko bezrobocia, tj. młodzież, osoby długotrwale bezrobotne, osoby niezdolne do wykonywania pracy w pewnych zawodach (ze względu na upośledzenie lub z innych przyczyn) oraz przedstawiciele innych niż zachodnioeuropejskie mniejszości narodowych objęte zostaną specjalnym programem pomocowym. Budżet na wsparcie dla ww. grup wynosi 30 mln EUR w 2009, 50 mln EUR w 2010 oraz kolejne 50 mln EUR w 2011 roku.

- *ustawa „inwestycje w młodzież”*

Zobowiązuje gminy do przygotowania oferty edukacyjno-zatrudnieniowej dla młodych obywateli (poniżej 27. roku życia). Jej założeniem jest przygotowanie tej grupy do aktywnego udziału w rynku pracy w momencie, gdy gospodarka znów nabierze

rozpędu i powstaną nowe miejsca pracy, wymagające szybkiego zatrudnienia wykształconych i doświadczonych pracowników,

- *przeciwdziałanie przedwczesnemu kończeniu edukacji*

Wdrażanie instrumentów odbywać się będzie głównie z myślą o sektorach, w których występuje lub ma szansę wystąpić w przyszłości nadmiar trudnych do obsadzenia wakatów (między innymi służba zdrowia). W ramach działań podejmowanych w tym obszarze organizowane będą kampanie informacyjne dla młodzieży szkolnej. Młodzi ludzie otrzymają również pomoc w wyborze właściwego kierunku studiów (odpowiadającego zainteresowaniom i predyspozycjom oraz potrzebom rynku pracy). Poszerzona i dostosowana do popytu na rynku pracy zostanie również oferta szkół średnich i wyższych,

- *staże przygotowujące do zawodu*

W efekcie kryzysu niderlandzkie przedsiębiorstwa redukują ofertę dla młodzieży zainteresowanej odbyciem stażu przygotowującego do zawodu. W skrajnych przypadkach ograniczone możliwości odbycia stażu mogą doprowadzić do niemożliwości ukończenia edukacji (na większości uczelni wyższych staż jest częścią programu edukacyjnego). Jest on ponadto najlepszą formą zdobycia doświadczenia zawodowego (także dla mniejszości narodowych i osób upośledzonych lecz zdolnych do wykonywania danego zawodu) i gwarantuje właściwe przygotowanie przyszłych pracowników do podjęcia pracy w momencie, kiedy dane przedsiębiorstwo ponownie uruchomi swą działalność w pełnym wymiarze po ustąpieniu kryzysu.

Instrument przewiduje zapewnienie każdej młodej osobie, pozostającej bez pracy dłużej niż 3 miesiące, możliwość odbycia stażu przygotowującego do zawodu. W chwili obecnej trwają prace nad stworzeniem możliwości zagwarantowania zatrudnienia u pracodawcy, u którego odbywał się staż.

3. Krajowa sieć centrów mobilizacji zawodowej

Centra stworzone zostały przez niderlandzką instytucję ubezpieczeń społecznych UWV, przy współpracy z partnerami społecznymi oraz lokalną administracją publiczną. Ich celem jest poprawa możliwości reintegracji na rynku pracy. Mają one pośredniczyć w szybkim znalezieniu nowego miejsca pracy odpowiadającego kwalifikacjom pracownika po utracie zatrudnienia. Instrument ma na celu przeciwdziałanie wystąpieniu fali bezrobocia, spowodowanej upadłością firm na skutek kryzysu. Początkowo centra tworzone były w rejonach o dużej koncentracji sektorów najbardziej dotkniętych kryzysem. Od marca br. liczba centrów została zwiększona tak, że stanowią one obecnie sieć obejmującą wszystkie regiony Holandii (jest ich w sumie 30). Istnienie sieci centrów zintegrowanych ze sobą i posiadających wspólną bazę danych zapewnić ma pracownikom zwolnionym lub zagrożonym utratą pracy w efekcie kryzysu możliwie najszybsze znalezienie zatrudnienia w innym miejscu. W ramach sieci współpraca partnerów społecznych, pracodawców oraz biur pośrednictwa pracy ma być bardziej efektywna.

4. Zwiększenie subsydiów na kształcenia bezrobotnych i pracowników zagrożonych utratą pracy

- *szkolenia dla bezrobotnych*

Rząd zwiększył pulę środków na szkolenia dla pozostających bez pracy. Maksymalny czas trwania szkolenia jednej osoby wynosi 3 miesiące. Celem szkolenia jest przygotowanie pracownika do wykonywania pracy na konkretnym stanowisku,

- *okienka nauki i pracy (tzw. leerwerkloketten)*

Powstały w celu poprawy dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Okienka stworzone zostały jako integralna część każdego z 30 centrów mobilizacji zawodowej,

- *Europejski Fundusz Społeczny*
Od marca 2009 roku środki z puli o wartości 150 mln EUR z funduszu wykorzystane być mogą na szkolenia dla pracowników posiadających niskie kwalifikacje zawodowe lub osoby bez kwalifikacji. Ponadto, 90 mln EUR z funduszu EFS udostępnione zostanie na potrzeby przeszkolenia pracowników, którzy utracili zatrudnienie,
  - *subsydia na zmianę kwalifikacji zawodowych*
W celu zachęcenia pracodawców do zatrudniania pracowników zagrożonych utratą pracy z innych sektorów firmy otrzymają 2500 EUR na pracownika na pokrycie kosztów szkolenia niezbędnego do wykonywania danego zawodu. Kwota ta stanowi połowę budżetu niezbędnego do przekwalifikowania pracowników. Pozostałą część pracodawca zobowiązany jest pokryć z własnych środków. Warunkiem otrzymania wsparcia jest zakończenie odbytego przez nowych pracowników szkolenia zdobyciem certyfikatu lub innego dokumentu poświadczającego gotowość do wykonywania danego zawodu.
5. *Szersze rozpowszechnienie oraz zastosowanie informacji nt. rynku pracy*
Pomoc osobom bezrobotnym i zagrożonym utratą pracy możliwa będzie dzięki zwiększeniu dostępu do informacji na temat lokalnego rynku pracy (między innymi informacji o sektorach i regionach, w których występuje zwiększona podaż pracy). Informacje będą ukazywać się w formie cyklicznej.
  6. *Zwiększenie mobilności na rynku pracy*
Dla osiągnięcia tego celu zainicjowana została lokalna współpraca pomiędzy pracodawcami reprezentującymi dany sektor oraz region z niderlandzką instytucją ubezpieczeń społecznych UWV, w ramach której powstały tzw. *industry service points*. Ponadto, stworzono gamę instrumentów mających na celu pomoc pracownikom zagrożonym utratą pracy, między innymi sieć agencji pracy tymczasowej, kontrakty „zero-godzin”, wzajemne wypożyczanie pracowników w ramach tej samej branży przez dotknięte kryzysem firmy, fundusz na cele edukacji i rozwoju (tzw. fundusz O&O), z którego środki wykorzystane zostać mogą na cele szkoleniowe.

Wyżej opisane działania są jedynie częściowo działaniami nowymi, część z nich wprowadzona została w pakiecie jesiennym lub nawet istniała w systemie polityki społecznej od kilku lat. Jednakże ze względów politycznych rząd zdecydował się ująć wszystkie instrumenty subsydiowane ze środków publicznych i stymulujące rynek pracy w jednym dokumencie i przedstawić jako kolejny pakiet działań antykryzysowych.

Opracował:
Bartosz Folusiak

Materiał został opracowany na podstawie informacji z Wydziałów Ekonomicznych placówek dyplomatycznych RP w wybranych krajach w oparciu o dostępne źródła oficjalne oraz publikacje prasy ekonomicznej.

MSZ dokłada należytej staranności, aby zapewnić aktualność prezentowanych materiałów, jednakże nie ponosi odpowiedzialności za wiarygodność danych źródłowych.